

DWANGHUWELIJKEN ONDER DE LOEP!

“Een juridisch onderzoek naar het tegengaan van dwanghuwelijken in
Nederland ”

AUTEUR
STUDENTNUMMER

BABEK KHANI
2018928

ONDERWIJSINSTELLING
OPLEIDING
AFSTUDEERPERIODE
BLOK

JURIDISCHE HOGESCHOOL AVANS-FONTYS
HBO-RECHTEN
MEI 2014 – OKTOBER 2014
E4/E1

AFSTUDEERORGANISATIE
AFSTUDEERMONTOR

STICHTING KEZBAN
LATIFA LAZAAR

EERSTE AFSTUDEERDOCENT
TWEDE AFSTUDEERDOCENT

MEVROUW VAN MEER
MEVROUW VERMIJS

Eindhoven, 14 oktober 2014

DWANGHUWELIJKEN ONDER DE LOEP!

“Een juridisch onderzoek naar het tegengaan van dwanghuwelijken in
Nederland ”

AUTEUR
STUDENTNUMMER

BABEK KHANI
2018928

ONDERWIJSINSTELLING
OPLEIDING
AFSTUDEERPERIODE
BLOK

JURIDISCHE HOGESCHOOL AVANS-FONTYS
HBO-RECHTEN
MEI 2014 – OKTOBER 2014
E4/E1

AFSTUDEERORGANISATIE
AFSTUDEERMENTOR

STICHTING KEZBAN
LATIFA LAZAAR

EERSTE AFSTUDEERDOCENT
TWEDE AFSTUDEERDOCENT

MEVROUW VAN MEER
MEVROUW VERMIJS

CLASSIFICATIE

OPENBAAR

Eindhoven, 14 oktober 2014

Voorwoord

Ik sluit het vierde studiejaar van de opleiding HBO-Rechten aan de Juridische Hogeschool Avans-Fontys af met deze scriptie. In het kader van mijn afstuderen heb ik van 5 mei 2014 tot en met 19 september 2014 stage gelopen bij Stichting Kezban te Tilburg. Voor u ligt mijn afstudeerscriptie. Deze scriptie is het resultaat van een praktijkgericht juridisch onderzoek naar het tegengaan van dwanghuwelijken in Nederland.

Gezien mijn interesse in het personen- en familierecht en met name de problematiek op het gebied van huwelijksdwang, heb ik in die richting een onderwerp gekozen voor mijn afstudeerscriptie.

Ik heb een ontzettend leerzame en interessante afstudeerstage gehad bij Stichting Kezban. Via deze weg wil ik dan ook allereerst eerst mevrouw Lazaar bedanken voor de mogelijkheid om bij Stichting Kezban stage te lopen en voor de goede begeleiding die zij mij heeft geboden voor mijn afstudeerscriptie. Verder ben ik haar erg dankbaar voor haar oprechte interesse in mijn onderzoek en het feit dat mevrouw Lazaar veel begrip en geduld heeft getoond.

Verder ben ik ook mijn eerste afstudeerdocent, mevrouw van Meer enorm dankbaar voor de prettige begeleiding tijdens mijn afstudeerperiode. Mevrouw van Meer heeft mij meerdere malen geholpen met feedback op mijn onderzoek, maar ook de gesprekken waarin zij actief met mij meedacht waardeer ik enorm. Graag wil ik ook mijn tweede afstudeerdocent mevrouw Vermijs bedanken voor haar bijdrage.

Als laatste wil ik mijn familie bedanken en in het bijzonder mijn moeder en mijn zusje. Ik wil hun graag bedanken voor de ondersteuning tijdens het gehele proces. Met deze scriptie hoop ik wat meer duidelijkheid te creëren omtrent het tegengaan van dwanghuwelijken in Nederland.

Babek Khani

Tilburg, oktober 2014

Inhoudsopgave

	Samenvatting	7
	Lijst van afkortingen	8
1	Inleiding	10
	1.1 Afstudeerorganisatie	10
	1.2 Probleembeschrijving	10
	1.3 Centrale vraag	12
	1.4 Doelstelling	12
	1.5 Deelvragen	12
	1.6 Methodologie	12
	1.7 Leeswijzer	12
2	Juridisch kader van een dwanghuwelijk	13
	2.1.1 Inleiding	13
	2.1.2 Huwelijk van een minderjarige	13
	2.2 Nationaal begrip huwelijksdwang	15
	2.3 Internationaal kader begrip huwelijksdwang	18
	2.3.1 Verdragen	18
	2.3.2 Resolutie	19
	2.3.3 Conferenties van de Verenigde Naties	20
	2.4.2 RUF zaak eerste aanleg	22
3	Het voorkomen en tegengaan van huwelijksdwang	23
	3.1 Wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang	23
	3.2 Het tegengaan van dwanghuwelijken	24
	3.2.1 Het tegengaan van dwanghuwelijken bij minderjarigen	26
	3.2.2 Het tegengaan van neef-nichthuwelijken	27
	3.2.3 Voorgestelde wijziging met betrekking tot stuiting	27
	3.2.4 Beperking van het erkennen van buitenlandse huwelijken	28
	3.3.1 Het bemoeilijken van neef-nichthuwelijken	29
	3.3.2 Het afschaffen van de mogelijkheid voor minderjarigen om te trouwen	30
	3.3.3 Erkennen van in het buitenland gesloten huwelijk	30
	3.4 Commentaar wetswijziging	30
	3.4.1 Commentaar van organisaties	31
4	Wetgeving omtrent het dwanghuwelijk in het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen	32
	4.1 Het Verenigd Koninkrijk	32
	4.1.1 Achtergrond en wetgeving	32
	4.1.2 Betrokken partijen	34
	4.2 Noorwegen	35
	4.2.1 Achtergrond en wetgeving	36
	4.2.2 Betrokken partijen	38

5	Conclusies	40
5.1	Inleiding	40
5.2	Algemene conclusie ten aanzien van de centrale vraag	40
6	Aanbevelingen	42
6.1	Inleiding	42
6.2	Sociale initiatieven	42
6.3	Cijfers	43
6.4	Centraal meldpunt/speciaal team	43
	Literatuurlijst	46
	Bijlagen	
Bijlage A	Verschillende soorten van het huwelijk	
Bijlage B	Wetsvoorstel tegen gaan huwelijksdwang	

Samenvatting

In de Nederlandse samenleving duiken steeds meer gevallen op van huwelijksdwang. Vaak zijn de slachtoffers jongeren met een buitenlandse achtergrond. De reden waarom dwanghuwelijken voorkomen heeft te maken met de zogenaamde 'eer' van de familie. Het schenden van de eer heeft te maken met de reputatie van de familie. Per familie wordt er anders gekeken naar de schending van de eer. Het gedrag van de kinderen symboliseert de reputatie van de familie. Wanneer een dochter zonder toestemming van de ouders met een jongen afsprekt of uitgaat, kan dit als schending van de eer worden gezien. Daarnaast zijn vreemdgaan, ontmaagding voor het huwelijk of trouwen met iemand die niet in de familie past andere vormen van schending van de eer. Jongens schenden de eer doordat zij bijvoorbeeld actief zijn op het criminele circuit of uitkomen voor de homoseksuele geaardheid. Om de eer te herstellen worden de jongeren gedwongen uitgehuwelijkt.

Stichting Kezban heeft te maken met cliënten die slachtoffer zijn geworden of slachtoffer dreigen te worden van een dwanghuwelijk. Doordat Stichting Kezban steeds meer cliënten begeleidt die slachtoffer zijn of dreigen te worden van huwelijksdwang, willen zij graag informatie en advies over de juridische rechtspositie van deze slachtoffers en hoe zij deze slachtoffers het beste kan begeleiden. Het uitgangspunt van deze scriptie is de volgende centrale vraagstelling: "Wat is de rechtspositie van cliënten van stichting Kezban met betrekking tot een gedwongen huwelijk en hoe kan stichting Kezban haar cliënten hierin bijstaan?" Om deze vraag te kunnen beantwoorden is onderzoek gedaan naar het recht en naar de praktijk. Er is gebruik gemaakt van nationale en internationale wetgeving, jurisprudentie, onderzoeksrapporten en adviezen.

Op grond van artikel 1:71 BW kan een huwelijk nietig worden verklaard wanneer het huwelijk gesloten is onder een "onrechtmatige ernstige bedreiging". Uit het onderzoek blijkt dat een onrechtmatige ernstige bedreiging moeilijk te bewijzen is en dat deze dan ook niet snel wordt aangenomen. De belangrijkste conclusie na het bestuderen van het wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang is het voorstel om huwelijken tussen neef en nicht in de derde of vierde graad te beletten. Verder wordt de stuiting specifiek toepasbaar op het gedwongen huwelijk en wordt de bevoegdheid van het OM om het huwelijk te stuiten, verruimd. In het wetsvoorstel wordt ook een verzoek gedaan om de erkenning van het in het buitenland gesloten huwelijk te beperken. De wijziging houdt in dat de erkenning van het polygame huwelijk, het kindhuwelijk en het gedwongen huwelijk niet meer mogelijk is. Er kan geconcludeerd worden dat dwanghuwelijken op dit moment voornamelijk wordt tegengegaan door middel van wetgeving. In het VK en in Noorwegen speciale teams en centrale openbare hulp- en advieslijnen zijn opgericht om huwelijksdwang tegen te gaan.

De kern van het probleem huwelijksdwang wordt niet alleen opgelost met wetgeving. Wanneer alle partijen die iets te maken hebben met het fenomeen dwanghuwelijk bij elkaar worden gebracht, kunnen zij aan de hand van sociale initiatieven hun kennis en kracht bundelen om zo huwelijksdwang juridisch maar ook sociaal te bestrijden. Het oprichten van een centraal meldpunt met als onderdeel een speciaal team gespecialiseerd in huwelijksdwang kan heel effectief zijn. Om dwanghuwelijken te bestrijden, moet er eerst aan de hand van onderzoek duidelijkheid komen over het aantal gevallen van huwelijksdwang. Het is ook van belang om de ambtenaar van de burgerlijke stand dusdanig te scholen zo dat zij weten hoe zij om moeten gaan met signalen van huwelijksdwang. Tot slot adviseer ik Stichting Kezban om zich sterk te maken voor een uitbreiding van artikel 1:51 BW. Met name het feit, wie er bevoegd zou moeten zijn om een huwelijk te stuiten moet worden verruimd.

Lijst van afkortingen

Art.	Artikel
AAFM	Active Against Forced Marriage
AFRC	Armed Forced Revolutionary Council
AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
BUPO	Het internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
BW	Burgerlijk Wetboek
DEVAW	Declaration on the Elimination of Violence Against Woman
EHRM	Het Europees hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en fundamentele vrijheden
FFF	Femmes For Freedom
FJR	Tijdschrift voor Familie-en Jeugdrecht
FMCPA	Forced Marriage Civil Protection Act
FMPO	Forced Marriage Protection Unit
FMU	Forced Marriage Unit
HOF	Gerechtshof
HR	Hoge Raad
HRS	Human Right Service
IMDI	Directoraat van integratie en Diversiteit
IVBPR	Internationaal Verdrag inzake de Burgerrechten en Politieke Rechten
IVESCR	Het Internationaal verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten
Jo.	Juncto
LJN	Landelijk Jurisprudentie Nummer
MvT	Memorie van Toelichting
NGO	Non-gouvernementele organisatie

NIPR	Tijdschrift voor Nederlands Internationaal Privaatrecht
NJB	Nederlands Juristenblad
NVVB	Nederlands Vereniging voor Burgerzaken
OM	Openbaar Ministerie
RUF	Revolutionary United Front
RvS	Raad van State
SBS	Southill Black Sisters
SEIF	Self-help for Immigrants and Refugees
SHG	Steunpunt huiselijk geweld
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering
SCSL	Speciale Court of Sierra Leone (bijzonder hof van Sierra Leone)
UVRM	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
VK	Verenigd Koninkrijk
VN	Verenigde Naties
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
WCH	Wet conflictenrecht huwelijk

Hoofdstuk 1

In dit hoofdstuk wordt er kort iets verteld over de afstudeerorganisatie. Tevens wordt de probleembeschrijving van het onderzoek beschreven. Daarnaast zullen de doelstelling, de centrale vraag en de deelvragen van het onderzoek worden beschreven en de methode van het onderzoek.

1.1 Afstudeerorganisatie

Een groep vrouwen heeft in januari 2001 Stichting Kezban opgericht. De stichting is opgericht nadat in juni 1999 een Turkse vrouw genaamd Kezban Vural werd doodgeschoten voor de ogen van haar twee kinderen door haar ex-man. De vrouwen die stichting Kezban hebben opgericht vinden namelijk dat wat Kezban is overkomen, nooit meer mag gebeuren.

Het bestuur van stichting Kezban bestaat voornamelijk uit allochtone vrouwen, ondersteund door een adviesgroep. Stichting Kezban is een organisatie die complexe, gevoelige onderwerpen als huiselijk en eer gerelateerd geweld bespreekbaar maakt bij Turkse, Marrokaanse, Afghaanse en Iraanse gemeenschappen. Stichting Kezban geeft voornamelijk trainingen en voorlichting over deze onderwerpen. Daarnaast biedt het advies aan hulpverleners en probeert het zelf het beleid met betrekking tot eer gerelateerde problematiek te beïnvloeden. De voornaamste doelgroep van stichting Kezban zijn allochtonen jongeren. Stichting Kezban heeft speciaal voor deze doelgroep HalloKezban ontwikkeld. Dit is een website die informatie geeft over relaties en eer. Bovendien organiseert stichting Kezban op landelijk niveau projecten in opdracht van het ministerie en lagere overheden. Het doel van deze projecten is het bespreekbaar maken van relaties, seksualiteit en eengerelateerd geweld. Personen- en familierecht is het voornaamste rechtsgebied waar stichting Kezban mee te maken.

1.2 Probleembeschrijving

Stichting Kezban heeft te maken met cliënten die slachtoffer zijn geworden of slachtoffer dreigen te worden van een dwanghuwelijk. De cliënten hebben in de ogen van hun families vaak de eer van de familie geschonden.

Per familie wordt er anders gekeken naar schending van de eer. Voor de ene familie is er sprake van schending van de eer wanneer de dochter stiekem met een jongen omgaat en dat de familie van de dochter hierachter komt. Ook het feit dat de dochter of zoon uitgaat, kan worden gezien als schending van de eer van de familie. Daarnaast zijn vreemdgaan, ontmaagding voor het huwelijk of trouwen met iemand die niet in de familie past andere vormen van schending van de eer van de familie. Jongens schenden de eer van de familie door bijvoorbeeld vreemd te gaan met een getrouwde vrouw, niet mee willen doen aan eengerelateerd geweld tegen de ander of eventueel uitkomt voor zijn homoseksuele geaardheid.

Wanneer een familielid eerloos handelt, dan wordt de hele familie hierop aangekeken. Andere families willen niet geassocieerd worden met de familie waarvan een familielid eerloos handelt. Gevolg hiervan is dat de familie wordt geïsoleerd en zij niet meer worden bediend in koffiehuisen en niet meer welkom zijn op feesten en bijeenkomsten. Wanneer blijkt dat de eer van de familie is geschonden, bijvoorbeeld door roddels in de gemeenschap, dan zijn er een aantal manieren om de eer te herstellen. Het meisje of de jongen over wie wordt geroddeld, wordt gedwongen om te trouwen. Het kan ook zo zijn dat het meisje of de jongen gedwongen wordt om teruggestuurd te worden naar het land van herkomst van de ouders. Ten slotte kan de familie ook beslissen om het meisje of de jongen te verstoten. Dit betekent dat het meisje of jongen moet vertrekken en in de ogen van de familie geen lid meer is van de familie. Wanneer de sociale gemeenschap ziet dat de familie maatregelen

heeft genomen tegen het meisje of de jongen die de eer heeft geschonden, dan zal dit de sociale gemeenschap voldoening geven. Hierdoor wordt de familie weer geaccepteerd in de sociale gemeenschap en is de familie eer gered.

De problematiek speelt zich af in de privésfeer van het slachtoffer. Het fenomeen huwelijksdwang gaat vaak samen met psychische en sociale druk van de familiekring, daarnaast is er een dreiging van geweld en is geweldpleging niet uitgesloten. Om de bovenstaande redenen kan de problematiek zich ook af bij de ouders van het slachtoffer afspelen. Door de sociale druk worden ouders gedwongen om besluiten te nemen om zo de eer van de familie te redden.

Uithuwelijken is volgens de Nederlandse wetgeving niet strafbaar. Een dwanghuwelijk is daarentegen strafbaar op grond van artikel 284 Wetboek van Strafrecht (Sr). Er wordt onderscheid gemaakt tussen uithuwelijking en een dwanghuwelijk. Stichting Kezban wil dan ook graag weten wanneer zij een succesvol beroep kunnen doen op een dwanghuwelijk en welke vereisten hierbij horen.

Nederland heeft zich verbonden aan internationale verdragen, zo is huwelijksdwang in strijd met artikel 16 VN-vrouwenverdrag. Daarnaast heeft Nederland zich ook verbonden aan het verdrag inzake de rechten van het kind.

Zoals hier boven is genoemd, is huwelijksdwang in strijd met internationale verdragen en nationale wetgeving. Toch is er regelmatig sprake van huwelijksdwang in Nederland. Stichting Kezban heeft dagelijks te maken met slachtoffers van huwelijksdwang. Daarnaast heeft Stichting Kezban ook opgemerkt dat de overheid te weinig ingrijpt om huwelijksdwang tegen te gaan.

Bovendien zijn de minderjarigen slachtoffers veelal onwetend over de rechten die zij hebben wanneer er gedwongen huwelijken plaatsvinden. Het is voor stichting Kezban onduidelijk welke maatregelen aan de hand van de wet genomen kunnen worden genomen om te voorkomen dat cliënten gedwongen worden om te trouwen. Daarnaast willen ze de rechtspositie van slachtoffers op het gebied van dwanghuwelijken helder krijgen. Bovendien wilt Stichting Kezban duidelijkheid krijgen over de Nederlandse erkenning van een in het buitenland gesloten huwelijk.

Op grond van de bovengenoemde problematiek wordt in deze scriptie de huidige regelgeving met betrekking tot het gedwongen huwelijk uiteengezet. Daarnaast wordt ook de juridische positie van slachtoffers in kaart gebracht.

1.3 Centrale vraag

Wat is de rechtspositie van cliënten van stichting Kezban met betrekking tot een gedwongen huwelijk en hoe kan stichting Kezban haar cliënten hierin bijstaan?

1.4 Doelstelling

Op 14 oktober 2014 zal een onderzoeksrapport worden afgeleverd aan stichting Kezban waarin het juridisch kader met betrekking tot gedwongen huwelijk uiteen wordt gezet. Hierdoor kan stichting Kezban haar cliënten bewust maken van de mogelijkheden en rechten die zij hebben en op basis hiervan adequaat kunnen adviseren.

1.5 Deelvragen

De centrale vraag zal beantwoord worden met behulp van de onderstaande deelvragen:

Wat is de definitie van een gedwongen huwelijk?

Wat is het Juridisch kader omtrent een gedwongen huwelijk?

Welke juridische mogelijkheden zijn er om gedwongen huwelijken tegen te gaan?

Welke wijzigingen brengt het wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang met zich mee?

Wat is het huidige Europese beleid met betrekking tot het tegengaan van huwelijksdwang?

1.6 Methodologie

Met dit onderzoek worden juridische feiten en informatie onderzocht. Dit onderzoek is gebaseerd op onderzoek van het recht en onderzoek van de praktijk. Het tweede hoofdstuk vormt het juridisch kader, de deelvragen één en twee zijn hier ondergebracht. Om de eerste twee deelvragen te beantwoorden is voornamelijk gebruik gemaakt van twee rechtsbronnen, nationale en internationale wetgeving en jurisprudentie. Zo is er gebruik gemaakt van het Burgerlijk Wetboek, zijn er verdragen, resoluties en conferenties geraadpleegd en tot slot is er ook een RUF zaak besproken. Verder zijn ook verschillende handboeken en literatuur gebruikt voor dit onderzoek. Bovendien zijn er ook diverse documenten geraadpleegd, zoals kamerstukken en onderzoeksrapporten. Ook zijn verschillende internetwebsites geraadpleegd. Aan de hand van het wetsvoorstel 'tegen gaan huwelijksdwang' is in hoofdstuk 3 deelvraag drie en vier uitgewerkt. Tot slot is aan de hand van de wetgeving van het Verenigd Koninkrijk en Noorse wetgeving antwoord gegeven op de laatste deelvraag. Hierbij is ook gebruik gemaakt van literatuur, onderzoeksrapporten, actieplannen en internetwebsites. Er is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van recente bronnen en documenten om de betrouwbaarheid van dit onderzoeksrapport te waarborgen.

1.7 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het juridisch kader omtrent dwanghuwelijken uiteen gezet. In dit hoofdstuk wordt er duidelijkheid geschept over de definitie van het dwanghuwelijk. Daarnaast wordt er ook een RUF zaak behandeld. In hoofdstuk 3 wordt het wetsvoorstel 'tegengaan huwelijksdwang' besproken. De wijzigingen van het wetsvoorstel komen hier aanbod, daarnaast worden er door betrokken partijen commentaar geleverd op het wetsvoorstel. In hoofdstuk 4 wordt de wetgeving van het Verenigd Koninkrijk en de Noorse wetgeving op het gebied van dwanghuwelijken in kaart gebracht. In het vijfde en zesde hoofdstuk van dit rapport worden de conclusies en aanbevelingen besproken.

Hoofdstuk 2 Juridisch kader van een dwanghuwelijk

Inleiding 2.1.1

Titel 1.5 van boek 1 Burgerlijk Wetboek (hierna BW) beschrijft hoe de wettelijke regeling van het huwelijk is geregeld en bestaat uit een algemene bepaling en zeven afdelingen. Op grond van artikel 1:30 BW kan een huwelijk worden aangegaan door twee personen van verschillend of van gelijk geslacht en beschouwt de wet het huwelijk alleen in zijn burgerlijke betrekkingen. De wetgever heeft geen eenduidige definitie van het huwelijk geformuleerd. Gezien het huidige recht kan het huwelijk worden gezien als een duurzame levensverbintenis tussen twee personen.¹

In dit hoofdstuk wordt het begrip huwelijksdwang gedefinieerd. De definitie wordt aan de hand van internationale en nationale regelgeving geformuleerd. Het gedwongen huwelijk werd voor het eerst als afzonderlijke misdaad beschouwd bij twee uitspraken van het bijzonder hof van Sierra Leone (hierna: SCL). De uitspraken zullen ook worden aangehaald omdat deze een bepalende rol spelen in de definitie van het dwanghuwelijk.

Definitie van een dwanghuwelijk nationaal kader.

Art 1:71 bepaalt dat wanneer er sprake is van een “onrechtmatige ernstige bedreiging” er een grond is voor een nietigverklaring van een onder ‘dwang’ gesloten huwelijk. Art 1:71 BW is de enige specifieke bepaling die het Nederlands recht biedt wanneer het gaat om een gedwongen huwelijk.

2.1.2 Huwelijk van minderjarige

Er is een bepaalde minimum leeftijdsvereiste om een huwelijk aan te gaan. Op grond van artikel 1:31 lid 1 BW moeten beiden de leeftijd van achttien jaren hebben bereikt. Uitzondering hierop is wanneer zij die met elkander een huwelijk willen aangaan, de leeftijd van zestien jaren hebben bereikt en wanneer de vrouw een verklaring van een arts overlegt dat zij zwanger is, dan wel haar kind reeds ter wereld heeft gebracht. Ten slotte kan de minister van Justitie om gewichtige redenen ontheffing verlenen van de in artikel 1.31 lid 1 genoemde vereiste. De minister van Justitie kan dispensatie verlenen indien bijvoorbeeld de beide ouders of een van beide ouders nog niet de leeftijd van zestien jaren hebben/heeft bereikt maar wel blijkt dat de vrouw al zwanger is.²

Een volgende vereiste is dat men feitelijk bekwaam moet zijn om rechtsgeldig een huwelijk te kunnen aangaan. Dit houdt in dat de geestvermogens van een partij niet zodanig gestoord mogen zijn, dat deze niet in staat is haar wil te bepalen of de betekenis van haar verklaring te begrijpen.

In minderjarigheidsgevallen kan het zo zijn dat er in sommige gevallen toestemming moet worden gegeven. Wanneer een minderjarige een huwelijk wil aangaan dan zal diegene toestemming moeten krijgen van zijn juridische ouders. Echter kan het zo zijn dat toestemming van een ouder niet onder alle omstandigheden is vereist. Op grond van artikel 1:35 lid 2 BW is bepaald dat wanneer de geestvermogens van een ouder zondig gestoord zijn dat hij niet in staat is zijn wil te bepalen of de betekenis van zijn verklaring te begrijpen, er geen toestemming vereist is van die ouder. Indien een minderjarige onder voogdij staat dan heeft de minderjarige bovendien toestemming nodig van zijn voogd op grond van artikel 1:35 lid 3 BW. Wanneer de ouders van de minderjarige nog in leven zijn dan moeten zij, naast de voogd, ook toestemming geven voor het aangaan van het huwelijk. Dit heeft te maken met het feit dat de toestemming van de ouders nodig is op basis van de

¹ M.J.A van Mourik ‘personen en familirecht’, Kluwer BV, 2009 P 43

² M.J.A van Mourik ‘personen en familirecht’, Kluwer BV, 2009 P 46

familierechtelijke betrekking tot de minderjarige, terwijl de voogd toestemming moet verlenen op grond van de gezagsrelatie tot de minderjarige.³

Zodra een minderjarige een huwelijk heeft gesloten, is hij op grond van artikel 1:233 BW van rechtswege meerderjarig. De meerderjarigheid heeft als rechtsgevolg dat degene handelingsbekwaam wordt. Een minderjarige is handelingsbekwaam mits hij of zij handelt met toestemming van zijn wettelijk vertegenwoordiger voor zover de wet niet anders bepaalt. Wanneer de minderjarige een rechtshandeling verricht waarvan het in het maatschappelijk verkeer gebruikelijk is dat minderjarigen van zekere leeftijd deze zelfstandig verrichten, dan wordt er verondersteld dat de toestemming is verleend door de wettelijk vertegenwoordiger.⁴ Ondanks dat een minderjarig gehuwde van rechtswege meerderjarig wordt en handelingsbekwaam wordt, zijn er bepaalde rechtshandelingen waarvan het niet gebruikelijk is dat een minderjarige van die leeftijd deze zelfstandig verricht. Deze zijn dan ook vernietigbaar. Deze regeling heeft als doel om de kwetsbare positie van minderjarigen te beschermen. Minderjarigen zijn namelijk kwetsbaar in die zin dat zij niet te allen tijde de volle reikwijdte van hun handelingen kunnen overzien. Om die reden kunnen minderjarig gehuwden hun wettelijke beschermde status verliezen. Daarnaast behouden ook gehuwde zestienjarigen en zeventienjarigen een bijzondere positie. Zo hebben zij geen actief en passief kiesrecht, zijn zij niet bevoegd om een auto te besturen en worden zij niet toegelaten tot het casino. Verder staan zij niet meer onder het gezag van een wettelijk vertegenwoordiger en om die reden kan er ten aanzien van hen geen kindbeschermingsmaatregel worden genomen.⁵

Alleen voor meisjes blijft het mogelijk een meerderjarigheidsverklaring aan te vragen, die dan als gevolg heeft dat zij zelf het gezag over hun kind kunnen uitoefenen. Op grond van artikel 1:246 BW zijn zij immers onbevoegd tot gezag. Een gevolg hiervan is dat er onderscheid wordt gemaakt tussen jongens en meisjes. Minderjarige jongens zijn namelijk niet bevoegd om een meerderjarigheidsverklaring aan te vragen.

Artikel 10:28 lid 1 sub b BW biedt de mogelijkheid aan vreemdelingen die in Nederland een huwelijk willen voltrekken om niet gebonden te zijn aan de in Nederland geldende vereiste dat de aanstaande echtgenoot/echtgenote de leeftijd van achttien jaar dient te hebben. Wanneer de vreemdeling minderjarig is en volgens het recht van het land waar hij of zij onderdaan van is, wel bevoegd is om in het huwelijk te treden, dan wordt de huwelijksbevoegdheid bepaald door het buitenlandse recht en kan het huwelijk in Nederland worden voltrokken. Op grond van artikel 10:29 BW bestaat deze optie enkel voor vreemdelingen met de leeftijd van vijftien, zestien of zeventien jaar. Het is echter niet wenselijk om aan vreemdelingen de mogelijkheid te bieden om als minderjarige een huwelijk te sluiten.⁶ Om deze reden zal er voorgesteld worden om bij een toetsing van een huwelijksbevoegdheid altijd het Nederlands recht toe te passen. Dit betekent dat ook voor vreemdelingen geldt dat zij moeten voldoen aan de leeftijd van 18 jaar voordat zij een huwelijk kunnen aangaan, tenzij de Nederlandse rechter op grond van artikel 1:253ha een meerderjarigheidsverklaring afgeeft.⁷

³ M.J.A van Mourik 'personen en familirecht', Kluwer BV, 2009 P 49

⁴ Art. 1:234 BW.

⁵ Wet tegengaan huwelijksdwang, (MvT), p. 4-5

⁶ Artikel 1:31 BW

⁷ Wet tegengaan huwelijksdwang, (MvT), p. 6.

2.2 Nationaal begrip huwelijksdwang

Bij een huwelijk wordt er in beginsel van uitgegaan dat twee personen uitsluitend zelf kunnen en mogen beslissen of zij een huwelijk met elkaar aangaan. Dit beginsel is zowel vastgelegd in het Nederlands recht als in een aantal mensenrechtelijke verdragen die Nederland heeft ondertekend.⁸

Een specifieke definitie over het huwelijk dan wel over het gedwongen huwelijk is niet geformuleerd door het BW. Wanneer twee personen ten overstaan van een ambtenaar van de burgerlijke stand hebben verklaard dat zij elkaar aannemen tot echtgenoot dan kan er volgens het BW vanuit worden gegaan dat dit een huwelijk is in de zin van het BW.⁹ Daarnaast moet er aan de inwendige en uitwendige vereisten worden voldaan. De vereisten bestaan uit formaliteiten waaraan beide personen moeten voldoen om een huwelijk te sluiten.¹⁰ In 2009 is er in opdracht van het ministerie van Justitie een onderzoek uitgevoerd naar de aard en aanpak van gedwongen huwelijken. Uit dit onderzoek is de volgende definitie geformuleerd van een gedwongen huwelijk: 'Een gedwongen huwelijk is een religieus of wettelijk huwelijk waarbij de (voorbereidende) huwelijks-handelingen tegen de vrije wil van minstens één van de huwelijkskandidaten hebben plaatsgevonden en waar onder een bepaalde vorm van dwang mee is ingestemd.'¹¹

Van Dale beschrijft dwang als een machtsuitoefening waardoor iemand tot iets wordt genoodzaakt. Mogelijke signalen die kunnen duiden op huwelijksdwang zijn:

- Schichtig reageren, in zichzelf gekeerd zijn;
- Zich afsluiten van de buitenwereld;
- Zelfmoordpogingen, zinspelen op moord
- Westerse kleding inruilen voor traditionele kleding waarbij het hele lichaam wordt bedekt;
- Direct na school/werk naar huis gaan;
- Opgehaald worden door vader of broer(s);
- Vriendschappen verbreken, verwondingen, blauwe plekken.¹²

In Nederland zijn er geen concrete cijfers over het aantal huwelijken dat onder dwang is voltrokken. Wel zijn de bovengenoemde signalen geconstateerd. Hieruit kan wel geconcludeerd worden dat dwanghuwelijken in Nederland voorkomen.

Het begrip dwang in het kader van een dwanghuwelijk doelt in feite op de fysieke daden. Bedreiging valt onder de morele en psychische dwang. Bij een dwanghuwelijk gaat het vaak om psychische druk.¹³ De begrippen gedwongen huwelijk en dwanghuwelijk worden afwisselend gebruikt in de literatuur.¹⁴

De dwang kan komen van een afgewezen huwelijkskandidaat die dwang kan uitoefenen om zijn of haar standpunt te herzien. Daarnaast kunnen ook ouders, familieleden en vrienden druk uitoefenen. Deze druk kan zich voordoen als belangstelling, bezorgdheid of bemoeizucht om zo de juiste partnerkeuze te maken. Deze omgeving kan er op aandringen

⁸ Zoals het UVRM, BUPO, IVESCR, Verdrag inzake de huwelijksstoestemming, de minimumleeftijd waarop een huwelijk mag worden aangegaan en de registratie van huwelijken en het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen.

⁹ Dit valt af te lezen uit de bepalingen van titel 5 Boek 1 BW. De personen kunnen van verschillend of gelijk geslacht zijn. Zie verder ook Vlaardingerbroek 2011, p. 1.

¹⁰ De inwendige vereisten vallen uiteen in de relatieve (art. 1:41 BW de nauwe bloedverwantschap) en absolute (leeftijd art 1:31 BW, vermogen tot wilsbepaling art. 1:32 BW, geregistreerd partnerschap/huwelijk art 1:33 BW en de handelingsonbekwaamheid art. 1:35 BW. Zie ook Vlaardingerbroek 2011, p. 1

¹¹ Cornelissens, Kuppens & Ferwerda 2009, p. 30.

¹² <<http://www.shg-amsterdam.nl/huiselijk-geweld/huwelijksdwang-en-achterlating>>

¹³ Kamerstukken II 2012/13, 33488, 3, p. 3 (MvT).

¹⁴ Movisie 2011, p. 1

dat iemand juist wel of niet op zoek gaat naar een huwelijkspartner. Bovendien kunnen zij bepaalde kandidaten aanraden maar ook afraden.¹⁵

Een dwanghuwelijk en een gedwongen huwelijk zijn nauw betrokken met elkaar. De begrippen dwanghuwelijk en gedwongen huwelijk worden in dit onderzoek dan ook in dezelfde context gebruikt.

De volgende aspecten spelen een rol bij de bepaling of er sprake is van een dwanghuwelijk.

- **‘Eigen zeggenschap hebben’.** Het zelfstandig beslissen om een huwelijksverbintenis aan te gaan, heeft te maken met het aspect ‘eigen zeggenschap hebben’. Wanneer er sprake is van een gedwongen huwelijk, dan ontbreekt dit aspect. Het recht op eigen zeggenschap ontbreekt dan. De eigen zeggenschap kan te maken hebben met de partnerkeuze, het tijdstip of de plaats waar het huwelijk wordt voltrokken. Echter wordt het eigen zeggenschap als secundair belang gezien, dit omdat een gebrek aan eigen zeggenschap nog niet wil zeggen dat er sprake is van een gedwongen huwelijk. Bij een gearrangeerd huwelijk kan het zo zijn dat iemand vrijwillig met een ander trouwt. Dit wordt anders wanneer iemand wel eigen zeggenschap heeft gehad en niet heeft ingestemd met het huwelijk.¹⁶
- **‘(Liever) niet instemmen’.** De wijze waarop een huwelijk tot stand komt, is een ander belangrijk aspect van een gedwongen huwelijk. Dit heeft namelijk te maken met de vrije wil van beide partners. Bij een gedwongen huwelijk heeft een of hebben beide partners doorgaans geen vrije wil. Het feit dat een of beide partners geen vrije wil heeft/hebben, heeft vaak betrekking op de partnerkeuze, maar ook de beslissing om al dan niet te trouwen speelt hier een grote rol. Bij het aspect ‘liever niet instemmen’ mag er vanuit worden gegaan dat degene die gaat trouwen er bij voorkeur niet mee akkoord gaat. Echter komt ook hier het onvrijwillige karakter bij een gedwongen huwelijk niet expliciet naar voren. Er kan wel worden gezegd dat het meewerken aan de formele wettelijke huwelijks-handelingen onder lichamelijke of geestelijke bedreiging kan vallen.¹⁷
- **‘De sluiting van de huwelijksverbintenis’.** Volgens ‘Het rapport ‘huwelijksdwang? Een verbintenis voor het leven’ is er sprake van een gedwongen huwelijk wanneer bij een religieus of wettelijk huwelijk, de voorbereidende huwelijks-handelingen tegen de vrije wil van minstens een van de huwelijkskandidaten hebben plaatsgevonden en waar onder een bepaalde vorm van dwang mee is ingestemd. In dit rapport wordt onder het huwelijk dus zowel een burgerlijk huwelijk als een religieus huwelijk verstaan. Voor veel culturen is het religieus huwelijk belangrijker dan het burgerlijk huwelijk. Er wordt namelijk binnen de eerculturen meer waarde gehecht aan religieuze tradities en worden partners als gehuwd beschouwd wanneer het huwelijk ook religieus is gesloten.¹⁸

¹⁵ G.E. Schmidt, Onderzoek voor de Adviescommissie voor Vreemdelingen-zaken, Juridische aspecten gedwongen huwelijken, Den Haag: mei 2005.

¹⁶ Cornelissens 2009, p. 26-27.

¹⁷ Cornelissens e.a. 2009, p. 26-27

¹⁸ Cornelissens e.a. 2009, p. 29-30.

- **‘Lichamelijke of geestelijke bedreiging’.** Een gedwongen huwelijk kan samen gaan met psychische druk en/of fysiek geweld. Daarnaast wordt een of worden beide huwelijkskandidaten ook slachtoffer van bedreiging. De bedreiging wordt uitgeoefend in dwangvormen zoals psychologische druk, chantage of grote druk vanuit de familie of sociale omgeving.¹⁹

Femmes For Freedom

De eerder genoemde definities bieden volgens Femmes For Freedom (hierna FFF) onvoldoende bescherming aan vrouwen die leven in een gedwongen huwelijk. Om deze reden heeft de FFF de Tweede Kamer verzocht om uitbreiding van de definitie ‘huwelijksdwang’.²⁰ De directe aanleiding hiervoor was de zaak van de Pakistaanse vrouw Shirin Musa. In die zaak verzocht Musa de rechter om haar ex-man te dwingen een eind te maken aan het huwelijk dat ze ten overstaan van een Imam in Nederland had gesloten.²¹ Musa ging in 2005 pas samenwonen met haar ex-man nadat zij in 2002 in Nederland trouwde. Het huwelijk was daarnaast ook op een religieuze manier voltrokken; het huwelijk had namelijk een islamitische grondslag. Probleem in deze zaak was dat haar ex-man weigerde zijn medewerking te verlenen aan een islamitische echtscheiding. Om deze reden werd Musa naar haar beleving gevangen gehouden in een religieus huwelijk. De voorzieningenrechter die was toegewezen in deze zaak, oordeelde dat de gedragingen van de ex-man in strijd zijn met het ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer.²²

De rechtbank 's-Gravenhage heeft in navolging van de uitspraak van de voorzieningenrechter een vordering van een vrouw van islamitische afkomst om de man een dwangsom op te leggen totdat hij meewerkt aan de Iraanse echtscheiding toegewezen.²³ In deze zaak waren beide partijen al gescheiden volgens het Nederlands recht. De echtscheidingsbeschikking was in het land van herkomst, namelijk in Iran, niet erkend. Volgens het Iraans recht moet een echtscheiding allereerst door een mullah (geestelijke) uitgesproken worden. De man weigerde echter medewerking te verlenen aan een ontbinding van het religieuze huwelijk en om deze reden werd het verzoek aan de Iraanse rechtbank om eenzijdig te scheiden, verworpen. Hierdoor was de vrouw gevangen in het religieuze huwelijk.

De Kamerleden blijken hun steun te geven aan het verzoek van de FFF. Het wetsvoorstel 32 840 is op 5 maart 2013 als hamerstuk afgedaan.²⁴ Dit heeft ervoor gezorgd dat het wetsvoorstel heeft geleid tot een recentelijke wetswijziging per 1 juli 2013 van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht Bes. De wetswijziging heeft geleid tot een verruiming van de mogelijkheden om huwelijksdwang strafrechtelijk aan te pakken. Daarnaast is het zo dat de aanpak van gedwongen ‘voortzetting’ van huwelijken kan worden aangepakt.

¹⁹ Cornelissens e.a. 2009, p. 29-30

²⁰ Mr. S.C. Brau, ‘Gevangen in het huwelijk’, in: Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht, FJR 2012/71 en Kamerstukken II 2012/13, 32 840 A.

²¹ Rb. Rotterdam (vzr.) 8 december 2010, LJN BP8396

²² R.S.D. Boele-Woelki, ‘Internationaal privaatrecht’, in KwartaalSignaal 120 6729, Ars Aequi, september 2012.

²³ Rb. 's-Gravenhage (vzr.) 8 juni 2012, 418988/KG ZA 12-489.

²⁴ http://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/32840_verruiming_strafrechtelijke

2.3 Internationaal kader begrip huwelijksdwang

Het internationale kader met betrekking tot huwelijksdwang wordt in deze paragraaf besproken. Aan de hand van de volgende verdragen wordt het internationale gedeelte beschreven: het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM), de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (hierna: UVRM), Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (hierna: IVBPR), Verdrag inzake de afschaffing van de slavernij, slavenhandel en de instellingen en met slavernij vergelijkbare praktijken, het VN-Vrouwenverdrag en het Verdrag van Istanbul. Verder wordt er ook ingegaan op de wereldvrouwenconferenties en de resoluties.

2.3.1 Verdragen

Er is niet alleen op nationaal niveau wetgeving op het gebied van het tegengaan van huwelijksdwang. Op internationaal en Europees niveau is er ook wetgeving die betrekking heeft op het tegengaan van huwelijksdwang. Deze wetgeving bestaat onder andere uit verdragen. Op grond van art. 12 van het EVRM wordt het volgende erkend: *‘Mannen en vrouwen van huwbare leeftijd hebben het recht te huwen en een gezin te stichten volgens de nationale wetten die de uitoefening van dit recht beheersen.’* Naast het EVRM heeft ook het IVBPR een bepaling opgenomen. Art 23 lid 3 IVBPR bepaalt: *‘Geen huwelijk wordt gesloten zonder de vrije en volledige toestemming van de aanstaande echtgenoten.’* Het UVRM heeft in een soortgelijke bepaling, art 16 lid 2 UVRM, bepaalt: *‘Een huwelijk kan slechts worden gesloten met de vrije en volledige toestemming van de aanstaande echtgenoten.’*²⁵

Het verdrag inzake de afschaffing van de slavernij, slavenhandel en de instellingen met slavernij vergelijkbare praktijken is een ander verdrag dat van belang is. In dit verdrag wordt met betrekking tot het begrip gedwongen huwelijk een vergelijking getrokken met slavernij. Er wordt bij de staten die dit verdrag hebben ondertekend, op grond van dit verdrag erop aangedrongen om alle nodige wetgeving uit te vaardigen om praktijken zoals huwelijksdwang uit te bannen. De Verenigde Naties (hierna VN) hebben naast de bovengenoemde verdragen, een verdrag opgesteld inzake het tegengaan van huwelijksdwang, namelijk het VN-Vrouwenverdrag.²⁶ Art 16 lid 1 sub b VN-Vrouwenverdrag bepaalt: *‘De Staten die partij zijn bij dit Verdrag nemen alle passende maatregelen om discriminatie jegens de vrouw in alle aangelegenheden betreffende huwelijk en familiebetrekkingen uit te bannen en verzekeren in het bijzonder, op basis van de gelijkheid van man en vrouw...(sub b) hetzelfde recht om in vrijheid een echtgenoot te kiezen en alleen met vrije en volledige toestemming een huwelijk aan te gaan.’* Tijdens de algemene vergadering in 1954 heeft de VN haar visie omtrent gedwongen huwelijken afgegeven. De VN heeft er bij alle staten op aangedrongen om passende maatregelen te nemen met het oog op de afschaffing van dergelijke gewoonten, oude wetten en praktijken, zodat er een situatie ontstaat waardoor er volledige vrijheid is in de keuze van een echtgenoot.²⁷ In Istanbul is op 11 mei 2011 het verdrag over de preventie en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld tot stand gekomen. Het comité van ministers van de Raad van Europa heeft dit verdrag in april 2011 aangenomen.²⁸ In de preambule van dit verdrag wordt huwelijksdwang gezien als een vorm van geweld: *‘Which constitute a serious violation of the human rights of women and girls and a major obstacle to the achievement of equality between women and men’*²⁹. Het strafbaar stellen van huwelijksdwang wordt in dit verdrag verplicht. Op grond van art 37 van het verdrag zijn de

²⁵ Zie onder meer ook art. 1 Verdrag inzake de huwelijksstoestemming, de minimumleeftijd waarop een huwelijk mag worden aangegaan en de registratie van huwelijken en art. 10 lid 1 Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten.

²⁶ Verdrag inzake uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen

²⁷ Resolutie 843 (IX) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (17 december 1954).

²⁸ Nederland heeft dit verdrag tot op heden nog niet geratificeerd

²⁹ Verdrag inzake de voorkoming en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (11 mei 2011).

staten wel vrij in de keuze of ze een specifieke of een algemene strafbepaling opstellen.

Daarnaast wordt niet alleen het dwingen tot een huwelijk strafbaar gesteld, ook het voorbereiden daarvan door misleiding van het slachtoffer dient strafbaar te worden gesteld. De misleiding kan worden gezien als het onder valse voorwendselen doen instemmen met een reis naar het buitenland, die als het doel heeft het uithuwelijken van het slachtoffer. Hierbij hoeft het huwelijk niet daadwerkelijk te zijn voltrokken.³⁰ Op grond van art 41 van het verdrag is het medeplichtig zijn aan huwelijksdwang of medeplichtig zijn aan het misleiden van het slachtoffer voldoende om strafbaar te worden gesteld. Daarnaast bepaalt het verdrag dat er voor onderdanen en ingezetenen in het buitenland verplicht een vestiging van extraterritoriale rechtsmacht ter zake van huwelijksdwang wordt gevestigd.³¹ Verder bepaalt het verdrag dat lidstaten een verjaringstermijn opstellen voor slachtoffers van huwelijksdwang, hierdoor hebben zij later de mogelijkheid om als volwassenen alsnog aangifte te doen van huwelijksdwang.

2.3.2 Resolutie

Aan de hand van resoluties heeft Europa haar standpunt duidelijk gemaakt met betrekking tot het gedwongen huwelijk. Het Europees Parlement heeft deze resolutie gemaakt, de resolutie bevat echter geen concrete regelgeving. Het doel van het Europees parlement is dan ook dat zo een resolutie ervoor zorgt dat de Europese Unie op een bepaald onderwerp actie kan ondernemen.³² De Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa (hierna: de Raad) heeft in 2005 resolutie 1468 aangenomen. Resolutie 1468 heeft betrekking op het gedwongen huwelijk en het kind huwelijk.³³ De raad heeft het gedwongen huwelijk als volgt gedefinieerd: 'De vereniging van twee personen waarvan ten minste één van hen zijn volledige en vrije instemming met het huwelijk niet gegeven heeft.' Het gedwongen huwelijk kan op geen enkele manier gerechtvaardigd worden in deze resolutie. Reden hiervoor is dat een gedwongen huwelijk inbreuk maakt op de fundamentele mensenrechten van het individu.³⁴ De resolutie heeft ook een aantal aanbevelingen gedaan. Zo moeten lidstaten zich onthouden van het erkennen van een gedwongen huwelijk en het kind huwelijk welke in het buitenland zijn voltrokken. Daarnaast wordt lidstaten aanbevolen om een specifieke strafbepaling omtrent het gedwongen huwelijk vast te stellen. Ook wordt het belang van de resolutie van de VN van 17 december 1954 aangegeven. Deze resolutie geeft namelijk aan dat bepaalde gewoonten, oude wetten en praktijken met betrekking tot het huwelijk en het gezin in strijd zijn met het Handvest van de VN en het UVRM.³⁵ Door de bovengenoemde resoluties is het standpunt van Europa op het gebied van gedwongen huwelijken goed in kaart gebracht. Het nadeel van deze resoluties is het ontberen van een aanbevelend karakter.

Het beleid van verschillende lidstaten met betrekking tot het gedwongen huwelijk is in 2005 door de Raad van Europa onderzocht. Naar aanleiding van het onderzoek blijkt dat de definitie van het gedwongen huwelijk afhankelijk is van het land waar het huwelijk gesloten is.³⁶ Doordat gedwongen huwelijken ook in Europa voorkomen en gedwongen huwelijken

³⁰ Kool 2012, p. 2-3

³¹ Verdrag inzake de voorkoming en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (11 mei 2011).

³² < http://www.europa-nu.nl/id/vhbco3oe53vm/resolutie_europees_parlement_rc>

³³ Resolutie 1468, van het Europees Parlement inzake gedwongen huwelijken en kinderhuwelijken (5 oktober 2005), RES 1468(2005), 1-2.

³⁴ Resolutie 1468, van het Europees Parlement inzake gedwongen huwelijken en kinderhuwelijken (5 oktober 2005), RES 1468(2005), 1-2.

³⁵ Resolutie 1468, van het Europees Parlement inzake gedwongen huwelijken en kinderhuwelijken (5 oktober 2005), RES 1468(2005), 1-2. En resolutie 843 (IX) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (17 december 1954).

³⁶ Rude-Antoine 2005, p.7

worden gezien als een aantasting van de rechten van de mens, de persoonlijke vrijheid en de fundamentele principe van gelijkheid, is de Europese Commissie met het project 'Active Against Forced Marriage' (hierna: AAFM) gestart. Het project is onderdeel van het Daphne programma. Het Daphne programma heeft als doel het voorkomen en bestrijden van alle vormen van geweld. Dit kan zijn fysiek, seksueel en psychologisch. Lidstaten zijn vrij om aan dit programma deel te nemen.³⁷

2.3.3 Conferenties van de Verenigde Naties

Op de wereldconferenties van de VN wordt er opgekomen voor de rechten van de vrouw, hieronder valt ook het tegengaan van huwelijksdwang. Door deze conferenties wordt er druk uitgeoefend op deelnemende lidstaten en zorgen ze ervoor dat het een agendapunt wordt. De wereldvrouwenconferentie die in 1993 in Nairobi werd georganiseerd, was de aanleiding om de wereldconferentie Mensenrechten in Wenen te organiseren. Het gevolg was dat op de wereldconferentie mensenrechten in Wenen de 'verklaring' en het actieprogramma van Wenen werden aangenomen.³⁸ Door het aannemen van deze conferentie werden vrouwenrechten duidelijk als mensenrechten omschreven. In hetzelfde jaar als de conferentie in Nairobi, namelijk op 20 december 1993, werd door de Algemene Vergadering van de VN de 'Declaration on the Elimination of Violence Against Woman' (hierna: DEVAW) aangenomen.³⁹ De verklaring van het DEVAW bepaalt dat staten het recht hadden om geweld tegen vrouwen te bestrijden, zonder dat er rekening gehouden hoeft te worden met overwegingen van het gewoonterecht, traditie of geloof.⁴⁰ Verschil is alleen dat de verklaring niet dezelfde bevoegdheid heeft als een verdrag. Wel is het zo dat op grond van artikel 4 DEVAW een 'due-diligence'-standaard geldt waardoor staten de plicht hebben om alle vormen van geweld tegen vrouwen te voorkomen, te onderzoeken en te straffen.⁴¹ Naar aanleiding van het AAFM is er een rapport 'Active against forced marriage, recommendations' geschreven waarin ook aanbevelingen zijn gedaan. Doordat er in verschillende landen een reeks zogenaamde eermoorden is gepleegd, is dit onder de aandacht van een aantal lidstaten gekomen.⁴² Dit rapport heeft onder meer als aanbeveling dat de lidstaten een akkoord dienen te bereiken over wat nu de precieze definitie is van een gedwongen huwelijk.⁴³

2.4 Het bijzonder hof van Sierra Leone

Niet alleen nationale en internationale wet- en regelgeving hebben een definitie van een gedwongen huwelijk. Jurisprudentie speelt namelijk ook een rol om te bepalen wat er nou onder een gedwongen huwelijk kan worden verstaan. Om de definitie van een gedwongen huwelijk helder te krijgen, komen in deze paragraaf twee uitspraken aan bod die door het SCL zijn behandeld, de AFRC-zaak (Armed Forced Revolutionary Council) en de RUF-zaak (Revolutionary United Front).

2.4.1 AFRC-zaak in eerste aanleg

Sierra Leone was eind jaren '90 slachtoffer van een gruwelijke burgeroorlog. Als reactie op de wreedheden die gedurende deze burgeroorlog werden gepleegd, werd op 16 januari 2002 het SCSL opgericht bij bilaterale overeenkomst tussen de VN en de regering van Sierra Leone.⁴⁴

³⁷<http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union>.

³⁸ Vienna Declaration and Program of Action, van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (25 juni 1993)

³⁹ Declaration on the Elimination of Violence Against Woman, van de Algemene Vergadering van de VN (20 december 1993). Zie ook Berteloot, Leclercq & Taeymans 2011, p. 11.

⁴⁰ Art. 4 DEVAW

⁴¹ Berteloot, Leclercq & Taeymans 2011, p. 11.

⁴² Active against Forced Marriage 2009, 'Recommendations', p. 9

⁴³ Active against Forced Marriage 2009, 'Recommendations', p. 25

⁴⁴ Haenen 2011, p. 10

De taak die het SCSL heeft, is om misdrijven te berechten die zijn gepleegd tijdens de 11 jarige burgeroorlog in Sierra Leone. Een van deze zaken die behandeld is, is de AFRC-zaak. In deze zaak waren 14 aanklachten van misdaden tegen de menselijkheid, oorlogsmisdaden en andere ernstige schendingen van het mensenrecht gedaan tegen Alex Tamba Brima, Ibrahim Bazy Kamara en Santrigie Borbor Kanu. Deze personen waren belangrijke leden van de AFRC.⁴⁵ Het SCSL classificeerde het delict huwelijksdwang als seksueel delict. Gevolg hiervan was dat op grond van art 2i SCSL-statuuat het delict huwelijksdwang niet kon worden gezien als een andere onmenselijke handeling.⁴⁶ Het begrip 'andere onmenselijke handelingen' uit art 2i SCSL-statuuat moest volgens de kamer beperkt worden geïnterpreteerd. Hiermee werd bedoeld dat seksuele delicten niet binnen het bereik van deze clausule vallen. Dit werd zo geformuleerd door de kamer omdat art 2g SCSL-Statuuat een uitputtende opsomming van misdrijven van seksuele aard noemt. Doordat het gedwongen huwelijk werd geclassificeerd als een seksueel delict, was er geen mogelijkheid om het delict gedwongen huwelijk onder art 2i SCSL-Statuuat te plaatsen (een andere onmenselijke handeling). De aanklager had echter het delict gedwongen huwelijk op grond van art 2i SCSL-Statuuat ten laste gelegd. De kamer vond dat de aanklager dit had moeten doen via een van de opties die zijn opgesomd in art 2g SCSL-statuuat. Uiteindelijk heeft het SCSL het delict huwelijksdwang behandeld in de context van het oorlogsmisdrijf 'wandaden begaan tegen de persoonlijke waardigheid' als vorm van slavernij.⁴⁷ De verdachten werden schuldig bevonden aan seksuele slavernij als vorm van wandaden begaan tegen de persoonlijke waardigheid. De kamer kwam tot dit oordeel, omdat het bewijs dat was geleverd door de aanklager de bestanddelen van seksuele slavernij bewijst en niet een zelfstandig niet-seksueel delict 'gedwongen huwelijk' oplevert.⁴⁸

De verdachten maar ook de aanklager tekenden beroep aan tegen het vonnis van de kamer van eerste aanleg. Het standpunt van de aanklager was dat seksuele slavernij en het gedwongen huwelijk twee verschillende delicten zijn. Dit baseerde hij op grond van het feit dat een gedwongen huwelijk gericht is op het gewelddadig opleggen van de huwelijkse staat. Gevolg hiervan is dat een gedwongen huwelijk als resultaat heeft dat er sprake is van een verbintenis die niet overheersend seksueel is. Daarnaast vindt de aanklager dat het opleggen van een gedwongen huwelijk net zo ernstig is als de in artikel 2 SCSL-Statuuat opgesomde misdrijven tegen de menselijkheid en derhalve wel een 'andere onmenselijke handeling' oplevert.⁴⁹ De kamer van beroep heeft als oordeel dat het delict huwelijksdwang ook als vorm van 'andere onmenselijke handelingen' kan worden gezien en er dus ook op grond daarvan ten laste kan worden gelegd. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan het verschil tussen gedwongen huwelijken en seksuele slavernij. De kamer van beroep komt tot de conclusie dat beide bestanddelen overeenkomsten maar ook verschillen hebben, met als gevolg dat gedwongen huwelijken die in Sierra Leone hebben plaatsgevonden niet geheel onder het misdrijf seksuele slavernij worden geplaatst. Reden hiervoor is dat de kamer van beroep vindt dat een gedwongen huwelijk een gedwongen echtelijke verbintenis met zich mee brengt die resulteert in ernstig lijden en/of ernstig lichamelijk of geestelijk letsel. Daarnaast beroept de kamer van beroep zich op het feit dat een gedwongen huwelijk een gewaarborgde exclusieve relatie is tussen de dader en zijn echtgenote. Bij seksuele slavernij staan de slachtoffers bloot aan verkrachtingen door meerdere daders.⁵⁰ De kamer van beroep geeft de volgende definitie van het gedwongen huwelijk: het opleggen van een

⁴⁵ SCSL Prosecutor v Brima, Kamara and Kanu, Case No SCSL-2004-16-PT, 18 februari 2005, § 37-79 en Hert & Medaer 2011, p. 7

⁴⁶ Artikel 2 SCSL-Statuuat beschrijft de bevoegdheid van het Bijzonder Hof van Sierra Leone.

⁴⁷ Artikel 2 SCSL-Statuuat beschrijft de bevoegdheid van het Bijzonder Hof van Sierra Leone

⁴⁸ Haenen 2011, p. 11. Zie ook SCSL Prosecutor v Brima, Kamara and Kanu, Case No SCSL-2004-16-T, 20 juni 2007, §704 en 711.

⁴⁹ Haenen 2011, p. 12-13.

⁵⁰ Haenen 2011, p. 13

gedwongen echtelijke verbintenis. Bovendien gaat de kamer van beroep in op de vraag of het delict gedwongen huwelijk voldoet aan de eisen van het delict 'andere onmenselijke handelingen' en daaruit blijkt dat dit het geval is. De eerste eis hiervoor is dat er sprake is van ernstig lijden of ernstig lichamelijk letsel of schade aan de geestelijke of lichamelijke gezondheid. De kamer van beroep concludeert dat de slachtoffers van een gedwongen huwelijk zowel ernstig lichamelijk als geestelijk letsel hebben opgelopen. De tweede vereiste heeft betrekking op de ernst van de handeling. De kamer van beroep is van mening dat een gedwongen huwelijk vergeleken kan worden met andere misdrijven tegen de menselijkheid zoals (seksuele) slavernij, gevangenneming, verkrachting en ontvoering. Dit oordeel komt ook tot stand mede gelet op de leeftijd van de meeste slachtoffers.⁵¹ Op grond van dit arrest erkent de kamer van beroep voor het eerst dat een gedwongen huwelijk een misdrijf tegen de menselijkheid kan opleveren in de vorm van 'andere onmenselijke handelingen'. Ondanks het bovengenoemde heeft de kamer van beroep het delict gedwongen huwelijk niet apart veroordeeld als een vorm van een misdrijf tegen de menselijkheid. Reden hiervoor is dat de kamer van beroep overtuigd is van het feit dat de samenleving ten aanzien van de gewelddadige ontvoering en het gebruik van vrouwen en meisjes als gedwongen huwelijkspartners voldoende wordt gereflecteerd door de onderkenning dat dergelijk gedrag strafbaar is en een misdrijf tegen de menselijkheid oplevert.⁵²

2.4.2 RUF zaak eerste aanleg

In de RUF waren er 18 aanklachten ingediend tegen Sam Bockarie, Augustine Gbao, Morris Kallon, Foday Saybana Sankoh en Issa Hassan Sesay. De aanklacht had bestond uit misdaden tegen de mensheid, oorlogsmisdaden en andere schendingen van het internationaal humanitair recht.⁵³ Bij de beoordeling van het gedwongen huwelijk had de kamer van eerste aanleg al aangegeven dat het de definitie van dit misdrijf van de kamer van beroep in de AFRC-zaak zou overnemen. Een gedwongen huwelijk werd dus behandeld als een gedwongen echtelijke verbintenis. Aan de hand van getuigenverklaringen, waaruit blijkt dat de RUF-rebellen meisjes en vrouwen ontvoerden en hen dwongen te trouwen, verklaarde de kamer van eerste aanleg dat de bestanddelen met betrekking tot het gedwongen huwelijk werden bewezen.⁵⁴ Bovendien heeft de kamer van eerste aanleg bepaald dat er sprake was seksuele slavernij. Dit was bewezen verklaard omdat de slachtoffers overgeleverd waren aan de seksuele wensen van hun echtgenoten. De kamer van eerste aanleg rechtvaardigde de veroordeling aan de hand van de uitspraak van de kamer van beroep in de AFRC-zaak. In de AFRC-zaak is ook geoordeeld dat een gedwongen huwelijk en seksuele slavernij afzonderlijke delicten zijn en dat het eerste delict niet opgaat in het tweede delict.⁵⁵ Daarnaast heeft de kamer van eerste aanleg geconcludeerd dat het gedwongen huwelijk ook gekwalificeerd kan worden als oorlogsmisdrijf. Er zijn namelijk wandaden begaan tegen de persoonlijke waardigheid. Verder wordt het huwelijk gezien als daad van terreur. Dit op basis van het feit dat een gedwongen huwelijk wordt gezien als specifieke opzet om de burgerbevolking te terroriseren.⁵⁶ Uiteindelijk worden de verdachten schuldig bevonden aan onder meer uitroeiing, plundering, daden van terrorisme, wandaden tegen de persoonlijke waardigheid, moord, verkrachting, seksuele slavernij en gedwongen huwelijk in de zin van 'andere onmenselijke handeling'⁵⁷.

⁵¹ Haenen 2011, p. 13. Zie ook SCSL Prosecutor v Brima, Kamara and Kanu, Case No SCSL-2004-16-A, 22 februari 2008, §200

⁵² Haenen 2011, p. 13 en 14. Zie ook SCSL Prosecutor v Brima, Kamara and Kanu, Case No SCSL-2004-16-A, 22 februari 2008, §202

⁵³ Hert & Medaer 2001, p. 6

⁵⁴ Haenen 2011, p. 15. Zie ook SCSL Prosecutor v. Sesay, Kallon and Gbao, Case No SCSL-2004-15-T, 2 maart 2009, § 1295.

⁵⁵ Haenen 2011, p. 5

⁵⁶ SCSL Prosecutor v. Sesay, Kallon and Gbao, Case No SCSL-2004-15-T, 2 maart 2009, § 1298, 1301, 1352 en 1365.

⁵⁷ Haenen 2011, p. 15 en 16 en SCSL Prosecutor v. Sesay, Kallon and Gbao, Case No. SCSL-2004-15-T, 8 april 2009

Ook in deze zaak gingen zowel de verdachten als de aanklager in beroep. De verdachten gaven aan dat de kamer had moeten nagaan of een gedwongen huwelijk na verloop van tijd al dan niet vrijwillig werd. Daarnaast wordt er aangegeven dat er tegenstrijdigheden zijn geweest van de kamer van eerste aanleg met betrekking tot het gebrek van toestemming tot de huwelijken aan de zijde van de slachtoffers.⁵⁸ De kamer van beroep oordeelde dat het ontbreken van toestemming in het gedwongen huwelijk geen bestanddeel is van het misdrijf 'gedwongen huwelijk'. Op 26 oktober 2009 maakte de kamer van beroep bekend dat de opgelegde straffen bleven staan.⁵⁹

Hoofdstuk 3 Het voorkomen en tegengaan van huwelijksdwang

De meest relevante wijzigingen met betrekking tot het wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang worden in dit hoofdstuk beschreven. Het wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang wil wijzigingen doorvoeren op het gebied van neef-nichthuwelijken, de stuiting van het huwelijk, de nietigverklaring en de beperking van de erkenning van een in het buitenland gesloten huwelijk. Daarnaast komt ook specifiek aan bod hoe kinderhuwelijken worden tegengegaan. Aan het begin van het hoofdstuk wordt het wetsvoorstel huwelijksdwang besproken. Daarna wordt besproken wat de mogelijkheden zijn om huwelijksdwang te voorkomen en deze tegen te gaan wanneer er al een gedwongen huwelijk is voltrokken. Tot slot zullen ook verschillende organisaties en instanties hun mening geven over het wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang.

3.1 Wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang

Iedere persoon heeft het recht om over haar of zijn leven te beslissen. Beslissingen omtrent de keuze voor een huwelijkspartner zonder inbreuk van anderen behoren tot het zelfbeschikkingsrecht. Vaak zijn het vrouwen die slachtoffer worden van huwelijksdwang. Het wetsvoorstel heeft dan ook met name betrekking op de vrouw. Vrouwen kunnen geen beslissingen nemen over hun eigen leven en hun huwelijkspartner wanneer zij worden blootgesteld aan huwelijksdwang. Doordat zij worden gedwongen om te trouwen, wordt de rechtspositie van de vrouw geschaad. Wanneer de vrouw dan uiteindelijk voor zichzelf kiest en wil gaan scheiden kunnen er problemen optreden. Die problemen kunnen te maken hebben met het feit dat het heel moeilijk is om te scheiden en zij als het ware vast zit in een huwelijksgevangenschap. De scheiding wordt voor de vrouw onmogelijk gemaakt omdat medewerking van de man vaak is vereist om het (religieuze) huwelijk te ontbinden.⁶⁰

Wanneer de echtscheiding in Nederland wordt uitgesproken, zal deze ook in het land van herkomst moeten worden erkend. De erkenning zal in veel gevallen niet worden aangevraagd. Redenen hiervoor zijn de hoge kosten van de aanvraag en de voorspelbare uitkomst. In de meeste islamitische landen is medewerking van de man vereist. Wanneer de man weigert om medewerking te verlenen in het land van herkomst, dan kan de vrouw geen echtscheidingsakte regelen. Hierdoor kan het begrip dwanghuwelijk ook niet worden aangetoond, omdat de vrouw voor de wet nog getrouwd is. Daarnaast is een ander gevolg dat door bovengenoemde situatie de echtscheiding niet kan worden erkend in Nederland.⁶¹ Dit zorgt ervoor dat vrouwen een ongelijke rechtspositie hebben ten opzichte van de man. De overheid vindt dat de rechtspositie van vrouwen die slachtoffer zijn van huwelijksdwang daadkrachtig moet worden aangepakt. Uit het feit dat huwelijksdwang in Nederland plaatsvindt, kan geconcludeerd worden dat de huidige wetgeving onvoldoende

⁵⁸ Haenen 2011, p. 16.

⁵⁹ Hert & Medaer 2011, p. 9.

⁶⁰ <http://www.femmesforfreedom.com/themas/huweljkse-gevangenschap/>, laatst bezocht op 1 augustus 2014.

⁶¹ Braun 2012, p. 1.

mogelijkheden geeft om huwelijksdwang tegen te gaan en hierdoor de rechtspositie van de slachtoffers worden ondermijnd. In de regeerakkoorden 'Vrijheid en verantwoordelijkheid' en 'Bruggen slaan' van het Kabinet Rutte I en II heeft de overheid al aangetoond dat het de laatste jaren steeds meer aandacht geeft aan het tegengaan van huwelijksdwang. De regeerakkoorden bevatten maatregelen om huwelijksdwang tegen te gaan. Zo is er een verbod op neef-nicht huwelijken en wordt huwelijksdwang verboden en strafbaar gesteld. Verder is er een verscherping van de handhaving tegen schijnhuwelijken en huwelijksdwang. Bovendien worden polygame huwelijken niet erkend.⁶² Naar aanleiding van beide regeerakkoorden heeft de Tweede kamer op 26 november 2012 het voorstel tegengaan huwelijksdwang ingediend.⁶³

Het wetsvoorstel heeft betrekking op een wijziging van Boek 1 en Boek 10 BW. De wijzigingen hebben betrekking op de betreffende huwelijksleeftijd, de huwelijksbeletselen, de nietigverklaring van een huwelijk en de erkenning van een in het buitenland gesloten huwelijk. De maatregelen zijn getroffen om zo huwelijksdwang tegen te gaan en de erkenning van een in het buitenland gesloten huwelijk een meer algemeen karakter te geven van het huwelijk zoals dat is beschreven in Nederland.⁶⁴ Dit wil zeggen dat een huwelijk dat is voltrokken in het buitenland toch wordt getoetst aan de Nederlandse redelijkheid.

3.2 Het tegengaan van dwanghuwelijken

De wetgever heeft ten eerste voorgesteld het Openbaar Ministerie te verplichten om een huwelijk dat onder invloed van dwang is gesloten, te stuiten.⁶⁵ Op deze manier kan er adequaat worden opgetreden tegen huwelijksdwang. Slachtoffers van huwelijksdwang moeten dit dan wel zelf aangeven en zelf een verzoek indienen om het huwelijk te stuiten. Krachtens art 1:71 BW kan dit alleen als het huwelijk onder invloed van ernstige onrechtmatige bedreiging is gesloten. De wetgever heeft voorgesteld om 'ernstige onrechtmatige bedreiging' te vervangen door 'dwang'. Hierdoor wordt de nietigverklaring versoepeld. Wanneer het wetsvoorstel daadwerkelijk in werking treedt, komen lid 1 en lid 3 van art 1:71 BW er als volgt uit te zien.⁶⁶

Art 1:71 lid 1 BW

Een echtgenoot kan de nietigverklaring van zijn huwelijk verzoeken, wanneer hij dit onder invloed van dwang heeft gesloten. Tevens is het openbaar ministerie, na de echtgenoten in de gelegenheid te hebben gesteld hun mening omtrent de wenselijkheid van het indienen van het verzoek tot nietigverklaring kenbaar te maken, althans na deze daartoe behoorlijk te hebben opgeroepen, bevoegd tot het doen van het verzoek.

Art 1:71 lid 3 BW

De bevoegdheid de nietigverklaring wegens dwaling te verzoeken vervalst, wanneer de echtgenoten zes maanden hebben samengewoond sedert de ontdekking van de dwaling zonder dat het verzoek is gedaan. De bevoegdheid de nietigverklaring wegens dwang te verzoeken vervalst, wanneer de echtgenoten drie jaar hebben samengewoond zonder dwang gericht op instandhouding van het huwelijk, zonder dat het verzoek is gedaan.

De rechtspraak geeft aan dat het verzoek om een gedwongen huwelijk nietig te verklaren, zelden voorkomt. Dit omdat de bewijslast van de 'ernstige onrechtmatige bedreiging' moeilijk aan te tonen is.⁶⁷ Uit het oordeel van de Hoge Raad in 1998 mag aangenomen worden dat

⁶² Regeerakkoord CDA-VVD 2010, p. 22-23 zie ook regeerakkoord PvdA-VVD 2012, p. 18 en p. 29.

⁶³ Kamerstukken II 2012/13, 33488, 1-3.

⁶⁴ Kamerstukken II 2010/11, 32840, 3, p. 1 (MvT).

⁶⁵ J. Kok en G. Cardol, 'Wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang ingediend bij Tweede Kamer', 19 februari 2013,

⁶⁶ Kamerstukken II 2012-2013, 33 488, nr. 2 Voorstel van wet p. 3.

⁶⁷ Kamerstukken II 2012-2013, 33 488, nr. 3 (MvT) p. 4.

de Hoge Raad de onrechtmatige ernstige bedreiging niet zo snel aanneemt.⁶⁸ In deze zaak had een vrouw van Pakistaanse afkomst een verzoek ingediend tot een nietigverklaring van een in 1996 in Pakistan gesloten huwelijk. De Pakistaanse vrouw woonde al sinds haar zesde in Nederland. Zij was ook in bezit van de Nederlandse nationaliteit en volgde daarnaast een HBO-opleiding. Haar man was enkel in bezit van de Pakistaanse nationaliteit en woonde ook in Pakistan. Op 27 november 1995 heeft de vrouw een huwelijksovereenkomst ondertekend in Amsterdam. In Pakistan is er een huwelijkscertificaat opgemaakt door de bevoegde autoriteiten, waardoor het huwelijk formeel was geworden. De vrouw heeft vervolgens een verzoek gedaan aan de Rechtbank in Maastricht om het huwelijk nietig te verklaren. In het verzoek stond dat het huwelijk onder invloed van een onrechtmatige ernstige bedreiging was gesloten. Haar vader zou namelijk hebben gedreigd met het terugzenden naar Pakistan, waar zij dan zou worden uitgehuwelijkt als zij het huwelijk niet zou ondertekenen.

De Rechtbank Maastricht heeft op 3 januari 1997 een afwijzende beschikking afgegeven op het verzoek om het huwelijk nietig te verklaren.⁶⁹ Volgens de Rechtbank was er onvoldoende door de Pakistaanse vrouw aangetoond dat er sprake is geweest van een onrechtmatige ernstige bedreiging door haar vader en familieleden van de man, voorafgaand aan de ondertekening van de huwelijksovereenkomst. Krachtens art 5 lid 4 van de Wet Conflictenrecht Huwelijk (hierna WCH) kon volgens de Rechtbank het huwelijk aangemerkt worden als een geldig huwelijk. Er was geen grond om de erkenning van het op 12 februari 1996 gesloten huwelijk tegen te houden, omdat er geen sprake was van onverenigbaarheid met de Nederlandse openbare orde.⁷⁰

Vervolgens is de Pakistaanse vrouw in hoger beroep gegaan bij het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch. Het Hof gaf, net als de Rechtbank, aan de hand van een beschikking van 24 september 1997 aan dat krachtens artikel 5 lid 4 WCH het huwelijk tussen de partijen als een rechtsgeldig huwelijk moet worden aangemerkt naar het Pakistaanse recht. Het Hof oordeelde ook op de vraag of het huwelijk onder invloed van een onrechtmatige ernstige bedreiging is gesloten. Het Hof vond dat de omstandigheden die door de vrouw zijn aangevoerd om het huwelijkscontract te ondertekenen, geen omstandigheden zijn die zijn aan te merken als een onaanvaardbare onrechtmatige bedreiging waardoor het huwelijk nietig verklaard zou moeten worden.

De vrouw is in cassatie gegaan tegen de beschikking van het Hof. Het beroep is door de Hoge Raad verworpen. Het verzoek van de vrouw is volgens de Hoge Raad geen reden dat het huwelijk niet voor erkenning in aanmerking komt, doch in aanmerking komt tot nietigverklaring van het huwelijk. De situatie dat het huwelijk niet kan worden erkend omdat de vereiste legalisatie en verificatie van de huwelijksakte ontbreken, levert geen grond op om het verzoek toe te wijzen. De Hoge Raad kwam tot dit oordeel omdat de Pakistaanse vrouw al vanaf haar zesde in Nederland woont en een HBO-opleiding volgt en het dus aannemelijk is dat zij wist of behoorde te weten dat zij kon vluchten naar een blijf-van-mijn-lijfhuis. Op basis hiervan heeft de Hogere Raad geoordeeld dat de Pakistaanse vrouw voldoende in staat is om weerstand te bieden aan dergelijke druk vanuit de familie.⁷¹ De Pakistaanse vrouw kon om een echtscheiding vragen en deze had ze naar alle waarschijnlijkheid ook probleemloos kunnen krijgen. Geconcludeerd kan worden dat dit arrest niet in de weg staat voor een rechter als hij de niet-erkenning van een in het buitenland onder bedreiging of dwang voltrokken huwelijk beoordeelt.

⁶⁸ HR 16 oktober 1998, *LJN* ZC2746.

⁶⁹ Rb. Maastricht 3 januari 1997, *NIPR* 1997, 330

⁷⁰ *FJR* 1998, p. 294.1.

⁷¹ 'Civielrechtelijke maatregelen tegen huwelijksdwang', in *Nederlands Juristenblad*: NJB 2011, 1078, p. 2

De mate waarin weerstand had mogen worden verwacht, mag volgens het kabinet niet bepalend zijn voor de vraag of het verzoek tot nietigheid van een huwelijk kan worden toegewezen. Dit omdat het gedwongen huwelijk zodanig in strijd is met de Nederlandse rechtsorde. Om deze reden heeft het kabinet geformuleerd dat het Openbaar Ministerie de bevoegdheid krijgt om zelfstandig bij de rechter een nietigverklaring van het huwelijk te verzoeken.⁷² De Raad van State heeft daarnaast in een kritisch advies aangegeven dat in geval van huwelijksdwang niet alleen rekening moet worden gehouden met de Nederlandse rechtsorde, maar ook met het belang van echtgenoten die in een dwangpositie verkeren. Een nietigverklaring kan namelijk ook sociale of financiële gevolgen hebben voor de direct betrokken echtgenoten. Daarnaast kan het eventueel (onwenselijke) gevolgen hebben op het gebied van het Vreemdelingenrecht.⁷³

3.2.1 Het tegengaan van dwanghuwelijken bij minderjarigen

Het wetsvoorstel beoogt de minimum-huwelijksleeftijd voor iedereen in Nederland te verhogen naar achttien jaar. Daarnaast wordt voorgesteld om de uitzonderingen van art 1:31 lid 2 en 3 BW te laten vervallen.⁷⁴ De uitzondering is voor jongeren van zestien jaar die in het huwelijk willen treden als gevolg van een zwangerschap. De uitzondering van lid drie gaat over de ontheffing die onze minister kan verlenen als er sprake is van een gewichtige reden. De Memorie van Toelichting (hierna MvT) van het wetsvoorstel geeft aan dat deze maatregel als doel heeft om de kwetsbare positie van jongeren te beschermen. Dit vanwege een samenleving die steeds hogere eisen stelt aan hun beoordelingsvermogen en gelet op het feit dat het op zestien- of zeventienjarige leeftijd meerderjarig worden nog geenszins tot gevolg heeft dat daaraan alle rechten verbonden zijn die meerderjarigen vanaf achttien jaar kunnen uitoefenen. Er zijn echter weinig gevallen bekend waarbij jongeren van zestien jaar in het huwelijk treden als gevolg van een ontheffing zwangerschap⁷⁵. Jaarlijks gaat het ongeveer om tien meisjes van zestien jaar die in het huwelijk treden. Van jongens waren geen aantallen bekend. Er zijn ongeveer dertig meisjes van zeventien jaar en jaarlijks één à twee jongens van zeventien jaar die in het huwelijk treden. In deze gevallen is er vrijwel overal sprake van een zwangerschap of een reeds ter wereld gebracht kind. Jaarlijks zijn er vijf tot tien verzoeken om een ontheffing van het leeftijdsvereiste. Sinds 2007 worden deze verzoeken allemaal afgewezen.⁷⁶

Het wetsvoorstel heeft ook wijzigingen voor Boek 10. Zo is het thans mogelijk om op grond van art 10:28 sub b BW jo. art 10:29 BW een huwelijk te sluiten op grond van het nationale recht van beide partijen.⁷⁷ Daarnaast hebben vreemdelingen die in Nederland willen trouwen de mogelijkheid om af te wijken van de in Nederland geldende minimum leeftijdsvereiste van achttien jaar. Dit kan alleen wanneer de vreemdeling in het land van herkomst huwelijksbevoegd zou zijn geweest op de leeftijd van vijftien, zestien of zeventien jaar. Het is echter niet wenselijk om aan vreemdelingen de mogelijkheid te blijven bieden om als minderjarige een huwelijk te sluiten.

Op grond hiervan wordt dan ook voorgesteld om het geldende alternatief om voor ieder der echtgenoten zijn of haar nationale recht in acht te nemen op basis van art 10:28 sub b BW, te laten vervallen. Dit zou betekenen dat na zo een wetswijziging er alleen op grond van art 10:28 een huwelijk in Nederland voltrokken zal worden indien iedere aanstaande echtgenoot bevoegd is om een huwelijk te voltrekken aan de hand van het Nederlands recht. Dit zou betekenen dat minimaal een van hen uitsluitend of mede de Nederlandse nationaliteit in zijn

⁷² 'Civielrechtelijke maatregelen tegen huwelijksdwang', in Nederlands Juristenblad: NJB 2011, 1078, p.

⁷³ Raad van State inzake het Wetsvoorstel Tegengaan Huwelijksdwang, 22 mei 2012, p. 4.

⁷⁴ *Kamerstukken II 2012-2013*, 33 488, nr. 2 Voorstel van wet, p. 1.

⁷⁵ *Kamerstukken II 2010/11*, 32 175, Nr. 17 (MvT) p. 4.

⁷⁶ *Kamerstukken II 2012-2013*, 33 488, nr. 5, p. 7.

⁷⁷ R.S.D. Boele-Woelki, *Internationaal privaatrecht*, in KwartaalSignaal 120 6729, Ars Aequi, september 2012.

of haar bezit moet hebben of dat Nederland zijn of haar gewone verblijfplaats is. Dit betekent ook dat de minimale leeftijd om in het huwelijk te treden achttien jaar is.⁷⁸

3.2.2 Het tegengaan van neef-nichthuwelijken

Ondanks het feit dat er geen harde cijfers zijn, gaat het kabinet ervan uit dat de familiekring vaker dwang uitoefent bij een neef-nichthuwelijk.⁷⁹ De huidige wetgeving heeft geen verbod op het neef-nichthuwelijk. Art 1:41 BW geeft alleen aan dat er sprake is van een huwelijksbeletsel in bloedverwantschap wanneer er sprake is van familierechtelijk bestaan, hiermee wordt bedoeld broeders, zusters of broeder en zuster. Het is volgens de wetgever niet wenselijk dat familieleden die tot elkaars eerste of tweede graad staan, met elkaar huwen. Dit is gebaseerd op zowel morele als ethische bezwaren, ook speelt het risico van inteelt een bepalende rol.⁸⁰

Aan de hand van art 1:41 BW voorziet het wetsvoorstel een nieuwe bepaling in titel 5 boek 1 BW. 'Een huwelijk mag niet worden gesloten tussen hen die elkander, hetzij van nature hetzij familierechtelijk, als bloedverwanten bestaan in de derde of vierde graad in de zijlinie, tenzij de aanstaande echtgenoten bij de ambtenaar van de burgerlijke stand ieder een beëdigde verklaring hebben afgelegd, inhoudende dat zij hun vrije toestemming tot het huwelijk geven'.⁸¹ De regering oordeelt dat er geen sprake is van ongelijke behandeling van bloedverwanten in de derde of vierde graad in de zijlinie ten opzichte van aanstaande echtgenoten die deze bloedverwantschap niet hebben. Daarnaast bepaalt jurisprudentie van het EHRM op grond van het gelijkheidsbeginsel van art 14 EVRM dat ongelijke gevallen, ongelijk behandeld kunnen worden.⁸² Op grond van het bovenstaande is de regering dan ook van mening dat het bovenstaand huwelijksbeletsel verenigbaar is met art 14 EVRM. Wanneer een neef en nicht van derde of vierde graad als beide echtgenoten onder ede bij de ambtenaar van de burgerlijke stand toestemming geven tot het aangaan van het huwelijk, dan is er geen sprake meer van een huwelijksbeletsel. De Raad voor de Rechtsbijstand (hierna RvR) adviseerde om de beëdigde verklaring af te leggen ten overstaan van de rechtbank of het OM. De regering oordeelde dat het niet zozeer van belang is tegenover wie de verklaring wordt afgelegd. Het feit dat de verklaring onder ede dient te worden afgelegd, is al een prikkel op zich om de verklaring naar waarheid te verklaren. Op grond van art 207 Strafrecht kan een foutieve verklaring reden zijn voor strafrechtelijke vervolging. De beëdigde verklaring wordt dan ook als extra reflectiemoment gezien voor de betrokkenen om na te gaan of het huwelijk uit vrije wil wordt aangegaan.⁸³

3.2.3 Voorgestelde wijziging met betrekking tot stuiting

Stuiting van het voorgenomen huwelijk is een andere maatregel uit het wetsvoorstel. Op grond van art 1:50 BW kan in de huidige wetgeving het huwelijk worden gestuit wanneer partijen niet de vereisten in zich verenigen om een huwelijk aan te gaan, dan wel wanneer het oogmerk van de aanstaande echtgenoten, of één hunner, niet is gericht op de vervulling van de door de wet aan de huwelijksstaats verbonden plichten, doch op het verkrijgen van toelating tot Nederland. De aanpassing houdt in dat er een zinsnede wordt toegevoegd tussen 'gaan' en 'dan wel'. Hierdoor zou art 1:50 BW er zo uit komen te zien⁸⁴:

Een huwelijk kan worden gestuit, wanneer partijen niet de vereisten in zich verenigen om een huwelijk aan te gaan of wanneer partijen niet beiden hun vrije toestemming tot het

⁷⁸ Kamerstukken II 2012-2013, 33 488, nr. 2 Voorstel van wet, p. 4.

⁷⁹ Kamerstukken II 2012/13, 33488, 3, p.5 (MvT).

⁸⁰ Vlaardingebroek, in: *GS Personen en familierecht*, art. 1:41 BW, aant.1.

⁸¹ Kamerstukken II 2012/13, 33488, 1-3.

⁸² Vlaardingebroek, in: *GS Personen en familierecht*, art. 1:41 BW, aant. 4a

⁸³ Kamerstukken II 2012/13, 33488, 3, p.8

⁸⁴ Kamerstukken II 2012/13, 33488, 1-3.

huwelijk zullen geven dan wel wanneer het oogmerk van de aanstaande echtgenoten, of één hunner, niet is gericht op de vervulling van de door de wet aan de huwelijkse staat verbonden plichten, doch op het verkrijgen van toelating tot Nederland⁸⁵.

De stuiting richt zich door deze aanpassing mede op het stuiten van een dwanghuwelijk. Bij een dwanghuwelijk is er namelijk geen sprake van vrije toestemming. Bovendien zorgt een andere wijziging dat de bevoegdheid van het OM wordt verruimd. De wijziging zorgt er namelijk voor dat art 1:53 lid 2 BW komt te vervallen. Hiervoor in de plaats komen twee andere leden. Het eerste lid beschrijft het volgende: Het OM is voorts bevoegd het huwelijk te stuiten indien genoegzaam is gebleken dat de aanstaande echtgenoten, of één hunner het huwelijk onder dwang zullen aangaan.' Het OM moet op grond van het tweede lid dan voorafgaand een machtiging van de rechtbank bemachtigen om zo de bevoegdheid te verkrijgen om het huwelijk te stuiten.⁸⁶ De wijziging wordt in de MvT gemotiveerd. Lid 2 ziet toe op de stuiting van het huwelijk van een onder toezicht gestelde of onder voogdij staande persoon die jonger is dan achttien jaar, doch op grond van art. 1:31 tweede of derde lid BW bevoegd is een huwelijk te sluiten. Wanneer het voorstel van kracht zou worden, dan zou dit betekenen dat het huidige tweede lid overbodig wordt verklaard aangezien alle uitzonderingen op leeftijdsvereiste vervallen. Daarnaast zou het huidige derde lid omgenummerd worden tot het tweede lid. De uitbreiding van het OM ten aanzien van de stuiting van het voorgenomen huwelijk zou dan in het nieuwe derde lid worden geformuleerd. De machtiging die het OM van de rechtbank dient te krijgen, is alleen noodzakelijk indien er sprake is van dwang. Huwelijksbeletselen die staan in art 1:31-1:33, 1:41 en 1:42 BW zijn objectief vast te stellen en hiervoor is geen machtiging vereist. De machtiging van een rechter zou dan geen meerwaarde hebben.⁸⁷ De verruiming van de bevoegdheid van het OM betekent niet dat er sprake is van een verplichting. Dit omdat het begrip dwang lastig vast te stellen is. Hierdoor is het niet nodig om in elke situatie over te gaan tot een verplichting tot een overheidsoptreden.⁸⁸ Op grond van art 1:57 BW mag de ambtenaar van de burgerlijke stand niet meewerken aan een huwelijksaangifte of voltrekking indien hij bekend is met een van de huwelijksbeletselen.⁸⁹ Een laatste wijziging met betrekking tot de stuiting van het huwelijk heeft betrekking op art 1:57 BW. De bloedverwantschap in de derde of vierde graad zal als huwelijksbeletsel worden omschreven in het nieuwe art 1:57 BW. Dit houdt in dat de algemene burgerlijke stand geen huwelijksaangifte of voltrekking van een huwelijk mag sluiten als er bij de partijen sprake is van bloedverwantschap in de derde of vierde graad. De ambtenaar van de burgerlijke stand mag wel meewerken aan een huwelijksaangifte of voltrekking wanneer beide partijen onder ede verklaren dat zij vrijelijk toestemming geven tot aangaan van het huwelijk.⁹⁰

3.2.4 Beperking van het erkennen van buitenlandse huwelijken

In de MvT van het wetsvoorstel wordt in het kader van het erkennen van buitenlandse huwelijken verwezen naar het Verdrag inzake de voltrekking en de erkenning van de geldigheid van huwelijken (hierna Verdrag geldigheid Huwelijken). Art 9 Verdrag geldigheid Huwelijken bevat de hoofdregel voor erkenning in Nederland van een in het buitenland gesloten huwelijk. Wanneer het huwelijk in strijd is met de fundamentele beginselen van het Nederlands huwelijksrecht en de zogenaamde openbare orde exceptie, dan kan het huwelijk op grond van art 14 Verdrag geldigheid Huwelijken worden geweigerd, ook als het huwelijk volgens het rechtstelsel van de betreffende staat rechtsgeldig tot stand is gekomen. Daarentegen staat wel dat volgens het toepasselijk buitenlandse recht een huwelijk kan

⁸⁵ art. 1:50 BW

⁸⁶ Vlaardingebroek, in: *GS Personen en familierecht*, art. 1:53 BW, aant. 1a. Zie ook *Kamerstukken II* 2012/13, 33488, 1-3.

⁸⁷ Vlaardingebroek, in: *GS Personen en familierecht*, art. 1:53 BW, aant. 1a. Zie ook *Kamerstukken II* 2012/13, 33488, 1-3.

⁸⁸ *Kamerstukken II*, 2012/13, 33488, 3, p.2-3 (MvT).

⁸⁹ art. 1:31-1:33, 1:41 en 1:42 BW.

⁹⁰ Vlaardingebroek, in: *GS Personen en familierecht*, art. 1:57 BW, aant. 1a.

worden vernietigd, zonder dat de Nederlandse openbare orde zich tegen de erkenning van dat huwelijk verzet. Een voorbeeld hiervan zou een homohuwelijk kunnen zijn, gesloten in een land dat deze huwelijksvorm niet kent.⁹¹ Nederland heeft op grond van art 11 Verdrag Geldigheid Huwelijken een aantal huwelijken dat in strijd is met de Nederlandse openbare orde. De huwelijken die hieronder vallen zijn een polygaam huwelijk, een huwelijk tussen of met kinderen onder de leeftijd van vijftien jaar en wanneer een van de echtgenoten op het tijdstip dat het huwelijk is gesloten niet vrijelijk zijn of haar toestemming heeft kunnen geven dan wel hier geestelijk toe in staat was.⁹² De opsomming is in overeenstemming met de opsomming zoals die genoemd is in art 10:29 lid 1 BW. De opsomming is echter niet limitatief. Dit in verband met het feit dat het sluiten van een schijnhuwelijk strijdig is met de openbare orde op grond van ex art 1:71a BW. De hoofdregel conform art 9 Verdrag geldigheid Huwelijken voor het erkennen van een huwelijk is letterlijk overgenomen in de artikelen 10:31 en 32 BW. Dit terwijl de opsomming van art 11 Verdrag geldigheid Huwelijken niet is overgenomen in art 10:32 BW. De erkenning van een buitenlands huwelijk wordt getoetst aan het internationaal privaatrecht en het interne recht van dat rechtsstelsel.⁹³ Op grond van art 10:32 BW wordt een buitenlands huwelijk niet erkend, indien de erkenning 'kennelijk' onverenigbaar is met de Nederlandse openbare orde. Art 10:29 BW bepaalt dat het huwelijk wordt geweigerd wanneer er sprake is van beperkingen die ontleend zijn aan de openbare orde. Om de rechtszekerheid te bevorderen, wordt nu ook voorgesteld om dit artikel te laten vervallen.

3.3.1. Het bemoeilijken van neef-nichthuwelijken

Traditie getrouw komen in Nederland neef-nicht huwelijken voor. Tot dusver waren hier geen juridische dan wel morele aspecten aan verbonden. Volgens de Nederlandse rechtsorde waren deze huwelijken niet strafbaar. Op grond van art 1:41 a BW mag een huwelijk niet worden gesloten tussen hen die, hetzij van nature hetzij familierechtelijk, als bloedverwanten bestaan in de derde of vierde graad in de zijlinie, tenzij de aanstaande echtgenoten bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, ieder afzonderlijk, een beëdigde verklaring hebben afgelegd, inhoudende dat zij hun vrije toestemming tot het huwelijk geven.

Bloedverwantschap in de derde of vierde graad in de zijlinie kan overigens niet ambtshalve worden vastgesteld door de ambtenaar van de burgerlijke stand. Zulke gevallen van bloedverwantschap zijn namelijk niet op te maken uit geboorteakten van aanstaande echtgenoten. Verder is dit meestal ook niet af te leiden uit de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens. In dergelijke kwesties moeten huwelijkskandidaten dan ook twee keer verklaren dat zij elkaar tot wettig echtgenoot nemen; niet-verwante huwelijkspartners hoeven dit slechts een keer te doen. De kritiek hierop is dat deze maatregelen ervoor zorgen dat specifieke groepen worden gecriminaliseerd. Reden hiervoor is dat het kabinet vermoedt dat dergelijke huwelijken mogelijk onder dwang zijn aangegaan, zonder dat dit standpunt wordt onderbouwd door statistieken of cijfers. Een ander kritiekpunt is de positie van de ambtenaar van de burgerlijke stand. Wanneer de ambtenaar van de burgerlijke stand een vermoeden krijgt dat er sprake is van dwang, dan wel dat er sprake is van een valse verklaring door een of beide partners, dan bevindt de ambtenaar van de burgerlijke stand zich op dat moment in een lastige situatie dan wel een gevaarlijke situatie. Deze gevaarlijke situatie kan ontstaan wanneer er dreiging komt van familieleden van een of beide huwelijkspartners die graag willen dat het huwelijk wordt voltrokken.⁹⁴ Het criminaliseren van de bloedverwanten in de derde of vierde graad in de zijlinie is in strijd met Art 14 EVRM, welk artikel een discriminatieverbod bevat.

⁹¹ *Kamerstukken II 2012-2013*, 33 488, nr. 3 (MvT) p. 6.

⁹² S. Rutten, *'Huwelijk en burgerlijke stand'* (Praktijkreeks IPR deel 2), Apeldoorn/Antwerpen: Maklu 2011, p. 56.

⁹³ P. Vlas, *'Hoofdlijnen Boek 10 BW, (Internationaal Privaatrecht)'*, SDU Uitgevers, 2011, p. 54.

⁹⁴ Vereniging van Nederlandse Gemeente, advies inzake conceptwetsvoorstel wet tegengaan huwelijksdwang, 21 december 2011.

3.3.2. Het afschaffen van de mogelijkheid voor minderjarigen om te kunnen trouwen

Zwangere of reeds bevallen meisjes die de leeftijd van 16 jaar of ouder hebben, hebben de mogelijkheid om te trouwen. Daarnaast kunnen trouwlustige minderjarigen de Minister van Justitie om een ontheffing van de minderjarigheidsvereiste verzoeken. Dit geldt ook voor jongens van 16 en 17 die hun vriendin van 16 jaar of ouder zwanger hebben gemaakt. Bovengenoemde mogelijkheden worden geschrapt, in het wetsvoorstel worden de leden 2 en 3 van art 1:31 BW namelijk verwijderd. Meisjes die 16 jaar of ouder zijn, behouden wel de mogelijkheid om een meerderjarigheidsverklaring aan te vragen bij de rechter, hierdoor zouden zij nog het gezag over hun kind kunnen uitoefenen op grond van art 1:253ha BW. De minderjarige vaders hebben deze mogelijkheid niet. Wanneer een jongen de leeftijd van 16 heeft bereikt, heeft hij wel de mogelijkheid om een kind te erkennen.

3.3.3. Erkennen van in het buitenland gesloten huwelijken

De erkenning van bepaalde huwelijken die in het buitenland zijn gesloten, wordt bemoeilijkt of onmogelijk gemaakt. De wetgever wilt met het ontwerp artikel 10:32 BW hiervoor mogelijkheden creëren. Wanneer een in het buitenland gesloten huwelijk strijdig is met de Nederlandse openbare orde, wordt dit als weigeringsgrond gezien op grond van het huidige artikel. Deze weigeringsgrond zal worden aangevuld met een vijftal specifieke situaties waarin erkenning van een in het buitenland gesloten huwelijk wordt onthouden. Het toevoegen van deze vijf specifieke situaties wordt door de Staatcommissie als onacceptabel gezien. Wanneer Nederland een dergelijk huwelijk niet erkent, kan dit in strijd zijn met het recht op eerbiediging van het familieleven. Art 8 EVRM. Art 8 EVRM eerste lid bepaalt namelijk: 'Een ieder heeft recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie'⁹⁵. Daarnaast wordt er kritiek geleverd op het feit dat de openbare orde geen statisch begrip is, maar een dynamisch begrip.⁹⁶ Er heeft namelijk evolutie plaatsgevonden in de maatschappij, daarmee veranderen ook de belangen in de openbare orde. Vroeger was het bijvoorbeeld zo, dat op grond van art 89 oud BW het verboden was om een huwelijk aan te gaan met iemand die blijkens rechtelijk vonnis overspel had gepleegd. Door een verandering in belangen en doordat er sprake is van evolutie is dit artikel dan ook geschrapt, omdat het niet langer wordt gezien als in strijd met de openbare orde.

3.4 Commentaar wetswijziging

Op grond van art 12 EVRM moeten mannen en vrouwen van huwbare leeftijd het recht hebben om te huwen en een gezin te stichten volgens de nationale wetten welke de uitoefening van dit recht beheersen. Krachtens deze bepaling mag de overheid een huwelijk alleen verbieden, wanneer dit verbod uit de toepasselijke wetgeving voortvloeit. Feit is dat het begrip huwelijksdwang geen wettelijke definitie heeft en ook geen expliciete wettelijke inhoud heeft. Hierdoor ontstaat nu de vraag of art 12 EVRM geen belemmering is voor het bestrijden van gedwongen huwelijken. Art 12 bepaalt ook dat vrouwen en mannen de vrijheid hebben om met elkaar te huwen. Dit zorgt ervoor dat de wetgever voldoende ruimte overhoudt om tegen gedwongen huwelijken op te treden.⁹⁷

Er is een positieve plicht opgelegd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna EHRM). Die positieve plicht zorgt ervoor dat Nederland rekening moet houden met traditionele gebruiken van minderheden, hierdoor blijft een wenselijke culturele diversiteit behouden.⁹⁸

⁹⁵ Staatscommissie voor het Internationaal Privaatrecht, 5 november 2010, p. 7-8

⁹⁶ G. Veschelden, 'Afstamming', A.P.R., Kluwer, 2004, p. 19

⁹⁷ E. Schmidt en J.J. Rijken, 'Juridische aspecten van gedwongen huwelijken', een onderzoek voor de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken, Den Haag: Asser-instituut 2005, p.

⁹⁸ EHRM 8 december 2009, appl.nr. 49151/07, NJ 2010/575, m.nt. E.A. Alkema (Muñoz Diaz / Spanje)

3.4.1 Commentaar van organisaties

In het verslag behorende bij het wetsvoorstel hebben Tweede Kamerleden hun vragen en kritiek kunnen uiten omtrent het wetsvoorstel.⁹⁹ Tweede Kamerleden twijfelen of dit wetsvoorstel voldoende bescherming geeft aan betrokkenen, het wetsvoorstel wordt door deze verschillende Tweede Kamerleden meer als symboolwetgeving gezien. Verder komt de vraag naar voren of het voorstel niet breder moet worden getrokken. Hierdoor kunnen ook andere groepen dan de groep van bloedverwantanten in de derde of de vierde graad bij het voorstel worden betrokken.¹⁰⁰

Daarnaast hebben ook verschillende onafhankelijke partijen die werkzaam zijn op gebied van dwanghuwelijken, advies gegeven over het wetsvoorstel, een van deze partijen is Movisie. Movisie heeft als kritiekpunt dat de MvT een afweging tussen twee juridische wegen mist, namelijk de afweging tussen het civielrecht en het strafrecht. Volgens Movisie heeft het strafrecht nut wanneer het gaat om het bestrijden van huwelijksdwang, dit effect moet echter niet overschat worden. Movisie vindt namelijk dat er naast het wetsvoorstel ook andere middelen nodig zijn om huwelijksdwang uit te bannen. Deze middelen bestaan uit preventie, signalering, hulpverlening en opvang. Daarnaast geeft Movisie aan dat het realiseren van een sluitende ketenaanpak gecoördineerd vanuit veiligheidshuizen of het Steunpunt huiselijk geweld noodzakelijk is, de overheid moet hier voor zorgen.

De Vereniging van Nederlandse Gemeente (hierna VNG) is een andere adviserende partij. Grootste aandachtspunt van de VNG is het ondersteunen van de ambtenaar van de burgerlijke stand. Er wordt van uitgegaan dat de ambtenaar van de burgerlijke stand alle kennis heeft omtrent huwelijksakten. De VNG verzoekt om ondersteuning waar de ambtenaar van de burgerlijke stand op kan terugvallen, wanneer hij in aanraking komt met valse verklaringen of dat de ambtenaar van de burgerlijke stand wordt geholpen wanneer hij de indruk krijgt dat er sprake is van dwang bij een of beide huwelijkskandidaten.¹⁰¹

De Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (hierna: NVVB) heeft een opmerking met betrekking tot het vastleggen van de beëdigde verklaring van de burger dat er geen sprake is van bloedverwantschap in de derde of vierde graad. Na voltrekking van het huwelijk worden de stukken die worden overlegd bij de huwelijksaangifte maar 18 maanden bewaard. Na 18 maanden worden de stukken vernietigd.¹⁰² Het College van Procureurs Generaal vindt dat het wetsvoorstel voor verbetering vatbaar is. Met name de vraag hoe het OM vaststelt of er sprake is van dwang, is moeilijk te beantwoorden. Verder vraagt het College van Procureurs Generaal zich af wanneer het OM over moet gaan tot onderzoek naar een mogelijk gedwongen huwelijk en met welke handvaten de Officier van Justitie kan onderzoeken of er sprake is van een gedwongen huwelijk. In de MvT adviseert het college om meer dan nu het geval is, duidelijk te maken op grond van welke criteria het OM kan besluiten om een mogelijk gedwongen huwelijk te stuiten.¹⁰³

⁹⁹ Kamerstukken II 2012/13, 33488, 5.

¹⁰⁰ Kamerstukken II 2012/13, 33488, 5, p. 3-4.

¹⁰¹ Advies VNG. Zie bijlage bij Kamerstukken II 2012/13, 33488, 3 (MvT).

¹⁰² Advies van NVVB. Zie bijlage bij Kamerstukken II 2012/13, 33488, 3 (MvT)

¹⁰³ Advies van het College van Procureurs Generaal. Zie bijlage bij Kamerstukken II 2012/13, 33488, 3 (MvT).

De Raad voor de Rechtspraak (hierna RvdR) heeft als vraag of het verbod op neef-nichthuwelijk voldoende garantie geeft om gedwongen huwelijken tegen te gaan.¹⁰⁴ De Raad van State (hierna RvS) heeft als oordeel dat het vereiste van een beëdigde verklaring uitsluitend in de situatie van neven en nichten die met elkaar willen huwen, een onderscheid met zich meebrengt tussen deze personen en andere personen. Volgens de RvdR kan dit niet worden gerechtvaardigd.¹⁰⁵

Volgens Prof. Dr. F Swennen zal het wetsvoorstel leiden tot regelgeving met dreigend averechts effect. Het wetsvoorstel is naar zijn mening gebaseerd op vooronderstellingen en niet op empirische gegevens.¹⁰⁶ Het wetsvoorstel is ook bekritiseerd door andere auteurs. Zo zijn E. Bartels, M. de Koning en O. Storms van mening dat het wetsvoorstel neerkomt op stigmatiserende symboolwetgeving over de rug van vrouwen.¹⁰⁷ Wanneer het gaat om huwelijken tussen en neef en nicht zal er een extra toezegging moeten worden gedaan, waarin de vrije wil om te trouwen twee keer moet worden aangegeven. Bij gevallen van huwelijken tussen niet-verwanten is dit niet het geval. Dit zorgt ervoor dat er wordt gecriminaliseerd wanneer het gaat om neef--nichthuwelijken.¹⁰⁸

Hoofdstuk 4 wetgeving omtrent het dwanghuwelijk in het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen.

De wetgeving van het Verenigd Koninkrijk (hierna: VK) en Noorwegen omtrent het tegengaan van huwelijksdwang wordt in dit hoofdstuk beschreven.¹⁰⁹ In het hoofdstuk wordt aangegeven welke partijen betrokken zijn en welke middelen er worden toegepast om huwelijksdwang tegen te gaan.

4.1 Het Verenigd Koninkrijk

De geschiedenis van het VK omtrent het tegengaan van huwelijksdwang wordt in deze paragraaf weergegeven. De definitie van het gedwongen huwelijk en de aspecten die er toe hebben geleid dat mensen zich bewust worden van het fenomeen huwelijksdwang worden besproken. Daarnaast komt ook de wetgeving van het VK aan bod en op grond van de wetgeving wordt ook weergegeven welke partijen met welke middelen gedwongen huwelijken kunnen tegengaan.

4.1.1 Achtergrond en wetgeving

In het VK is de volgende definitie van het gedwongen huwelijk geformuleerd: 'In forced marriages, one or both spouses do not (or, in the case of some vulnerable adults, cannot) consent to the marriage and duress is involved. Duress can include physical, psychological, financial, sexual and emotional pressure.'¹¹⁰ Het gedwongen huwelijk en het gearrangeerde huwelijk worden in het VK duidelijk van elkaar onderscheiden. In een gearrangeerd huwelijk ligt de leidende rol in het regelen van een huwelijk bij de families van beide echtgenoten. De aanstaande echtgenoten hebben uiteindelijk wel de keuze om al dan niet met elkaar te trouwen.¹¹¹ Het VK erkent dat het gedwongen huwelijk ook buiten de staatsgrenzen van het VK voorkomt. Volgens het VK heeft de Britse definitie van het begrip gedwongen huwelijk

¹⁰⁴ Advies van de Raad voor de Rechtspraak. Zie bijlage bij Kamerstukken II 2012/13, 33488, 3 (MvT).

¹⁰⁵ Advies Raad van State. Zie als bijlage bij Kamerstukken II 2012/13, 33488, 3 (MvT).

¹⁰⁶ Swennen 2012, p. 1

¹⁰⁷ Artikel Huwelijksdwang-Migratie, Discriminatie en Symboolwetgeving uit 2012.

¹⁰⁸ artikel Huwelijksdwang-Migratie, Discriminatie en Symboolwetgeving uit 2012.

¹⁰⁹ Het Verenigd Koninkrijk bestaat uit Engeland, Schotland, Wales en Noord-Ierland. Het onderzoek richt zich voornamelijk op Engeland.

¹¹⁰ The Right to Choose, Forced Marriage Unit 2012 p. 4

¹¹¹ The Right to Choose, Forced Marriage Unit 2012 p. 4.

een zogenoemde 'overseas dimension'.¹¹² Het VK heeft een vrijwillige verbintenis met voormalige Britse koloniën zoals Australië, Mozambique, Zuid Afrika en Jamaica. Deze vrijwillige verbintenis wordt het Gemenebest genoemd. Doordat in het VK veel migranten afkomstig zijn uit landen van het Gemenebest, heeft het VK te maken met gevallen van huwelijksdwang die voorkomen bij migranten uit het Gemenebest.¹¹³ Hierdoor ligt de focus bij migranten als het gaat om dwanghuwelijken. Deze focus heeft er toe geleid dat het gedwongen huwelijk wordt beschouwd als een culturele kwestie.¹¹⁴ Voornamelijk vrouwenrechtenorganisaties hebben ervoor gezorgd dat er een verschuiving is geweest in de definitie van het gedwongen huwelijk. Het gedwongen huwelijk wordt nu niet meer gezien als een culturele of migrantenkwestie. De definitie van het gedwongen huwelijk wordt nu gezien als een breder onderdeel van het spectrum huiselijk geweld. Vrouwenrechtenorganisaties vonden namelijk dat een behandeling van het gedwongen huwelijk wat losstaat van huiselijk geweld, zou resulteren in het culturaliseren van deze praktijk, ondanks het feit dat vele gezinnen, ook van niet-migrant, slachtoffer zijn van geweld in een huwelijk.¹¹⁵

De Britse overheid heeft de problematiek met betrekking tot dwanghuwelijken erkend. Er zijn namelijk ook verschillende campagnes gehouden door onder meer de Southall Black Sisters. Daarnaast hebben ook de artikelen van journaliste Yasmin Alibhai-Brown bijgedragen aan de bewustwording van het probleem omtrent dwanghuwelijken.

Het strafrecht, het civiele recht en het migratierecht zijn de drie rechtsgebieden die in het VK worden toegepast om het gedwongen huwelijk te bestrijden. Er is echter geen specifieke strafbaarstelling van het gedwongen huwelijk in het VK.¹¹⁶ De aspecten waar een gedwongen huwelijk mee te maken kan krijgen, zoals eenvoudige mishandeling,¹¹⁷ wreedheid tegen kinderen onder de 16 jaar¹¹⁸, ontvoering van kinderen,¹¹⁹ en verkrachting¹²⁰ zijn wel strafbaar gesteld. In 2000 is er een onderzoek gedaan door de werkgroep van het ministerie van Binnenlandse Zaken. In het onderzoek genaamd 'A Choice by right' is geconcludeerd dat een specifieke strafbaarstelling van een gedwongen huwelijk overbodig is.¹²¹ In 2005 is de werkgroep tot een nieuwe conclusie gekomen en is er een zelfstandig misdrijf voorgesteld door de werkgroep. In het voorstel zou 'iemand dwingen om een huwelijk aan te gaan' als een misdrijf gezien worden. De Home Office heeft in 2006 dit voorstel geschrapt. De reden hiervan was de angst van de Home Office dat de drempel voor slachtoffers om hulp te vragen te hoog zou worden. Slachtoffers zouden bang zijn dat ze hun eigen familie zouden vervolgen. Daarnaast was Home Office bang voor het feit dat ouders hun kinderen terug zouden sturen naar het land van herkomst.¹²² De eerste preventiemaatregelen die genomen zijn in het Britse civiele recht hebben betrekking op de huwelijksleeftijd. In het VK kunnen minderjarigen vanaf 16 jaar in het huwelijk treden, wel moeten zij toestemming verkrijgen van hun ouders of voogd.¹²³ Daarnaast kunnen ouders uit de ouderlijke macht worden onttrokken door de rechtbank, dit is een preventiemiddel voorafgaand aan de huwelijksluiting indien het kind bedreigt wordt om onder dwang te trouwen.¹²⁴ Wanneer kwetsbare jongeren of minderjarigen onder valse voorwendselen naar

¹¹² Ratia & Walter 2009, p. 13.

¹¹³ Ratia & Walter 2009, p. 13.

¹¹⁴ Ratia & Walter 2009, p. 14.

¹¹⁵ Gupta, 'A Veil drawn over brutal crimes', The Guardian 3 oktober 2003.

¹¹⁶ Ratia & Walter 2009, p.30.

¹¹⁷ Criminal Justice Act 1998 s. 39.

¹¹⁸ Children and Young Person Act 1933, s. 1 (1).

¹¹⁹ Child Abduction Act 1984, s. 1 (1).

¹²⁰ Sexual Offence Act 1976, s. 30-31.

¹²¹ *A Choice by Right*, Home Office 2002, p. 9.

¹²² Clark & Richards 2008, p. 505. Zie ook Ratia & Walter 2009, p. 30.

¹²³ Marriage Act 1949, s.3. Zie ook Matrimonial Causes Act 1973, s. 12.

¹²⁴ Clark & Richards 2008, p. 515, Zie ook Ratia & Walter 2009, p.31.

het land van herkomst worden gelokt om daar eigenlijk te worden uitgehuwelijkt, dan is er een mogelijkheid voor vrienden of familieleden om een voogdijaanvraag in te dienen bij de Child and Family Courts Advisory Support services bij de High Court family division, om zo het slachtoffer weer terug te brengen naar het VK.

Slachtoffers van een gedwongen huwelijk kunnen nadat een huwelijk gesloten is een beroep indienen om zo het huwelijk nietig te laten verklaren.¹²⁵ Het verzoek tot nietigheid moet worden gedaan door een van de echtgenoten. In het VK is een verzoek tot nietigheid zeldzaam. De reden waarom er zeldzaam een beroep wordt gedaan op de nietigheid van een huwelijk is vanwege de beperkende definitie van een vernietigbaar (gedwongen)huwelijk. Hier moet namelijk sprake zijn van aantoonbare dwang. Verder zijn er strenge wettelijke, persoonlijke en financiële voorwaarden om een huwelijk nietig te verklaren.¹²⁶ In 2007 is de Forced Marriage Civil Protection Act (hierna: FMCPA) in werking getreden om het gedwongen huwelijk tegen te gaan. De FMCPA biedt slachtoffers van misbruik mogelijkheden om hier tegen in te gaan. Daarnaast biedt de FMCPA hulpverleners de mogelijkheid om in actie te komen tegen gedwongen huwelijken. De mogelijkheden die de FMCPA biedt zijn civielrechtelijke middelen.¹²⁷ De FMCPA voorziet in zogenaamde Forced Marriage Protection Orders (hierna: FMPO's). De aard van deze middelen zijn preventief, maar ook beschermend. Door de middelen van de FMCPA kunnen rechtbanken bepaalde verboden, beperkingen, voorschriften of andere voorwaarden op nemen, wanneer deze geschikt worden geacht. Een voorbeeld van een FMPO is dat de vader van het slachtoffer verplicht wordt om het reisdocument van zijn dochter in te leveren of dat hij de verblijfplaats van zijn dochter bekend moet maken.¹²⁸

De te beschermen persoon kan een verzoek indienen bij de rechtbank voor een FMPO. Dit verzoek kan echter ook worden gedaan door een relevante derde, vaak zijn dit familieleden of de sociale dienst, afhankelijk van de situatie kan ook een vriend, vriendin, leraar of een andere persoon een verzoek indienen. De rechtbank kan ook beslissen dat een FMPO wordt uitgevaardigd, zonder dat hiervoor een verzoek is ingediend.¹²⁹ De Home Office heeft in 2004 besloten dat er moet worden opgetreden tegen gedwongen huwelijken. Zo is de termijn voor verblijf van buitenlandse echtgenoten verhoogd. Dit was eerst één jaar en nu twee jaar. Verder is de leeftijd waarop een buitenlandse echtgenoot die zich wil verenigen met een Britse echtgenoot, verhoogd van 16 jaar naar 18 jaar.¹³⁰ De leeftijd van 18 jaar is later weer verhoogd naar de leeftijd van 21 jaar.¹³¹

4.1.2 Betrokken partijen

Op 26 januari 2005 hebben de Home Office en het FCO (het ministerie van Buitenlandse zaken en Gemeenebest zaken) de gezamenlijke Forced Marriage Unit (hierna FMU) opgericht. De FMU is een onderdeel van het algemene beleid omtrent huiselijk geweld in het VK.¹³² Het beleid heeft voornamelijk betrekking op migranten uit Zuidoost-Azië en dan met name uit de voormalige Gemeenebestlanden. De taken van het FMU bestaan voornamelijk uit het exploiteren van een openbare hulplijn. Slachtoffers van gedwongen huwelijken kunnen aan de hand van deze hulplijn advies en ondersteuning krijgen. Zij krijgen dan hulp van professionals die uitleggen hoe zij het beste dienen om te gaan met de situatie. Per situatie wordt er gekeken hoe er hulp kan worden geboden. Deze verleende bijstand kan bestaan uit

¹²⁵ Matrimonial Causes Act section 11-12.

¹²⁶ Clark & Richards 2008, p. 519. Zie ook Ratia & Walter 2009, p. 31.

¹²⁷ Clark & Richards 2008, p. 513.

¹²⁸ *Forced Marriage Protection Orders*, Ministry of Justice 2012, p. 5.

¹²⁹ Section 63C (5-6) FCMPA.

¹³⁰ Philips & Dustin 2004, p. 544.

¹³¹ Ratia & Walter, 2009, p. 32.

¹³² <<https://www.gov.uk/forced-marriage>>, laatst bezocht op 24 september 2014.

veiligheidsaanbevelingen, maar ook het helpen van een slachtoffer om een gedwongen huwelijk te voorkomen, komt veelvuldig voor.¹³³ De FMU heeft in samenwerking met het FCO een handleiding ontworpen genaamd 'The Right to Choose'.¹³⁴ Deze handleiding wordt ingezet wanneer er hulp wordt geboden aan de slachtoffers van een dwanghuwelijk. De handleiding geeft een weergave van hoe er moet worden gehandeld wanneer iemand in een situatie terecht komt die te maken heeft met een dwanghuwelijk. De slachtoffers zijn vaak onwetend over de mogelijkheden die zij hebben. Daarnaast kunnen zij ook veel vragen hebben omtrent een gedwongen huwelijk. Om deze vragen te beantwoorden, heeft het FCO een 'survivor's handbook' opgericht.¹³⁵ Daarnaast heeft het FMU ook sociale media ingeschakeld om gedwongen huwelijken tegen te gaan. Zo zijn er posters tegen huwelijksdwang ontwikkeld die op Facebook te vinden zijn.¹³⁶ Verder zijn, naast het FMU, ook andere partijen betrokken bij het tegengaan van gedwongen huwelijken. Zo hebben particuliere organisaties een actieve rol en oefenen zij ook invloed uit op het beleid omtrent het tegengaan van huwelijksdwang. Zo hebben 157 non-gouvernementele organisaties(hierna NGO's) een verzoek ingediend om gedwongen huwelijken strafbaar te stellen. Dit verzoek is echter afgewezen.¹³⁷ Verder voeren deze organisaties campagnes waarin zij gedwongen huwelijken veroordelen. Aan de hand van de campagne van de Southall Black Sisters(hierna SBS) heeft de Home Office een werkgroep opgericht die zich specifiek bezighield met gedwongen huwelijken.¹³⁸

De media speelt ook een bepalende rol in het tegengaan van dwanghuwelijken. Zo worden NGO's die voornamelijk bestaan uit Aziatische of moslimorganisaties door de media geïnterviewd. Omdat veel Aziaten in het VK ook moslim zijn, is er een overlap tussen Aziatische en moslimorganisaties.¹³⁹ Deze organisaties nemen ook deel aan seminars, diverse fora en werkgroepen. Door de deelname wordt de problematiek beter in kaart gebracht en wordt door middel van discussies en casussen een bijdrage geleverd aan de wetgeving en het beleid omtrent het tegengaan van dwanghuwelijken. Het voornaamste doel van deze organisaties is het onderwerp dwanghuwelijken onder de aandacht brengen van jongeren in het VK.

4.2 Noorwegen

Nadat eerst een weergave van de achtergrond van het tegengaan van huwelijksdwang in het VK is getoond, wordt in deze paragraaf de achtergrond van Noorwegen omtrent het tegengaan van huwelijksdwang besproken. De Noorse definitie van het gedwongen huwelijk en de aspecten die hebben bijgedragen tot meer bewustwording van het fenomeen dwanghuwelijk worden behandeld. Daarnaast wordt de wetgeving van Noorwegen met betrekking tot gedwongen huwelijken onder de loep genomen en wordt er gekeken welke partijen, met welke middelen een bepaalde rol spelen om het gedwongen huwelijk tegen te gaan.

¹³³ <<https://www.gov.uk/forced-marriage>>, laatst bezocht op 24 september 2014.

¹³⁴ *The Right to Choose*, Forced Marriage Unit 2012.

¹³⁵ *Forced Marriage a survivor's handbook*, Home Office 2013.

¹³⁶ <<https://www.facebook.com/forcedmarriage>>, laatst bezocht op 15 april 2014.

¹³⁷ Ratia & Walter 2009, p. 34.

¹³⁸ Ratia & Walter 2009, p. 34.

¹³⁹ Ratia & Walter 2009, p. 70.

4.2.1 Achtergrond en wetgeving

In Noorwegen is de volgende definitie van het gedwongen huwelijk geformuleerd: 'Forced marriage involves one or both of the spouses not having had a real opportunity to choose to remain unmarried, or to choose an engagement or marriage themselves, or choose a partner against the wishes of their family without being subjected to reprisals. It also applies when a marriage has been consented to through undue pressure.'¹⁴⁰ In Noorwegen valt het gearrangeerde huwelijk niet onder de reikwijdte van het begrip gedwongen huwelijk. Het gearrangeerde huwelijk heeft in Noorwegen een aparte definitie gekregen, namelijk: 'An arranged marriage means that the family is involved in finding potential partners.'¹⁴¹ Gedwongen huwelijken in Noorwegen werden allereerst gezien als een cultureel probleem waarbij er binnen de familie sprake was van generatieconflicten. De generatieconflicten werden in verband gebracht met zowel gendergelijkheid als integratie.¹⁴² In 2002 werd Fadime Sahindal door haar eigen vader omgebracht. Fadime had een relatie met iemand buiten haar eigen gemeenschap, deze relatie was stiekem. Toen haar vader hierachter kwam en actie ondernam door Fadime te vermoorden, reageerde de Noorse bevolking met felle reacties.¹⁴³ Naar aanleiding hiervan publiceerden steeds meer auteurs artikelen over gedwongen huwelijken. Deze publicaties en met name de publicatie van Unni Wikan zorgden ervoor dat het gedwongen huwelijk in Noorwegen steeds meer werd gezien als een probleem in de richting van immigratie en huiselijk geweld.¹⁴⁴ Noorwegen bestrijdt het gedwongen huwelijk niet alleen aan de hand van haar wetgeving. Zo zijn er door de jaren heen vier verschillende actieplannen ontwikkeld en ook doorgevoerd.¹⁴⁵ Voornaamste doel van deze actieplannen was om het gedwongen huwelijk tegen te gaan. De inhoud van deze actieplannen bevatte om deze reden dan ook meerdere doelstellingen en maatregelen. De maatregelen die een gedwongen huwelijk tegen zouden moeten gaan, bestonden uit informatiedeling, het oprichten van een centraal meldpunt, samenwerking met NGO organisaties en daarnaast zijn er ook twee minderheidsadviseurs gevestigd.¹⁴⁶ Op dit moment is er een actieplan opgericht voor de periode 2013-2016, dit is het meest recente actieplan. Er staan twee doelen voorop in dit actieplan. Allereerst is opgenomen dat nieuwe initiatieven binnen de onderwijssector er voor moeten zorgen dat de preventieve inspanningen versterkt zullen worden. Het tweede doel wat is opgesteld heeft te maken met het versterken van het effect van de publieke bijstand in de publieke sector en het versterken van de coördinatie van openbare diensten.¹⁴⁷ Verder zijn er naast de verschillende actieplannen ook diverse wettelijke amendementen geïmplementeerd om zo het gedwongen huwelijk tegen te gaan. De toevoeging van een tweede paragraaf in een bestaand artikel in het Noorse strafrecht wordt gezien als de belangrijkste toevoeging.¹⁴⁸

In de toegevoegde paragraaf 2 is het volgende geformuleerd: 'Any person who by force, deprivation of liberty, improper pressure or any other unlawful conduct or by threats of such conduct forces anyone to enter into a marriage shall be guilty of causing a forced marriage.'

¹⁴⁰ Actieplan 2013-2016, p. 9

¹⁴¹ Actieplan 2013-2016, p. 9

¹⁴² Bredal 2010, p. 2. Zie ook Sabbe 2011 p. 3

¹⁴³ Pettersson 2010, p. 211-212.

¹⁴⁴ Bredal 2010, p. 2.

¹⁴⁵ 23 Het betrof actieplannen voor de periode 1998, 2002 (Renewed Initiative against forced marriage), 2008-2011 en 2013-2016.

¹⁴⁶ Rude Antoine 2005, p. 107. Zie verder ook actieplan 1998, 2002, 2008-2011 en 2013-2016.

¹⁴⁷ Zie het actieplan 2013-2016.

¹⁴⁸ section 222 van de General Civil Penal Code, deze is in 2003 toegevoegd. Bartels & Storms 2008, p. 105. Het gaat hier om section 222 van de General Civil Penal Code, deze is in 2003 toegevoegd. Bartels & Storms 2008, p. 105.

The penalty for causing a forced marriage is imprisonment for a term not exceeding six years. Any person who aids and abets such an offence shall be liable to the same penalty.¹⁴⁹ De toevoeging heeft ervoor gezorgd dat Noorwegen een van de weinige landen is die een gedwongen huwelijk daadwerkelijk strafbaar heeft gesteld. De wetsbepaling heeft namelijk bepaald dat alle vormen van onrechtmatig gedrag die ervoor zorgen om een persoon te dwingen om een huwelijk aan te gaan, strafbaar worden gesteld. Deze wetsbepaling kan als uniek worden aangemerkt omdat de opzet en het specifieke doel bepalend zijn of er sprake is van een overtreding, hierdoor kan deze wetsbepaling van andere wetsbepalingen worden onderscheiden. In de Noorse wetgeving is geweld, vrijheidsberoving, bedreiging en druk al strafbaar gesteld, hierdoor kan deze wetsbepaling als breed worden aangemerkt. Een belangrijk gevolg is het feit dat een gedwongen huwelijk op zichzelf al specifiek strafbaar is. Dit houdt verder in dat een dader die voldoet aan de eisen van de strafbepaling van een gedwongen huwelijk ook zwaarder kan worden gestraft en sancties cumulatief zijn wanneer er sprake zou zijn van andere strafbepalingen zoals geweld, vrijheidsberoving, bedreiging en druk.¹⁵⁰

De actieplannen en The General Civil Penal zijn niet de enige middelen die Noorwegen in de strijd gooit tegen huwelijksdwang. Noorwegen heeft namelijk ook de 'Marriage Act'. De Marriage Act regelt de volgende zaken om een huwelijk te voltrekken:

- een huwelijk sluiten
- de voorwaarden voor het huwelijk
- het voltrekken van een huwelijk
- de ontbinding van het huwelijk
- de scheidingen behandeling van zaken over de ontbinding van het huwelijk

In de Marriage act staat vast dat mannen en vrouwen hetzelfde recht hebben om een echtgenoot of echtgenote te kiezen, daarnaast moet het huwelijk vrijwillig en met volledige toestemming zijn aangegaan.¹⁵¹ In Noorwegen wordt er ook een minimale leeftijd gehanteerd om te mogen trouwen, namelijk 18 jaar of ouder.¹⁵² Afhankelijk van bepaalde situaties kan de Provinciale Gouverneur een ontheffing verlenen.¹⁵³ De bepalingen die zijn opgenomen in de Marriage Act zijn bedoeld om gedwongen huwelijken te voorkomen, maar de Marriage Act is ook bedoeld om kinderhuwelijken in Noorwegen tegen te gaan. Om te voorkomen dat personen in het buitenland gaan trouwen om zo geen rekening te hoeven houden met de eisen van de Marriage Act, is er een speciale bepaling opgenomen die dit tegen moet gaan. In Noorwegen wordt een huwelijk dat in het buitenland is aangegaan niet erkend indien een van de partijen een Noorse burger was of zijn/haar vaste verblijfplaats in Noorwegen had op het moment van het huwelijk en het huwelijk werd aangegaan zonder dat beiden partijen bij de huwelijksplechtigheid ter plaatse waren.

Daarnaast wordt een huwelijk dat in het buitenland is aangegaan niet erkend indien de persoon die het huwelijk is aangegaan, de leeftijd van 18 jaar of ouder niet heeft bereikt. Het huwelijk wordt ook niet erkend wanneer blijkt dat een van de partijen al getrouwd is.¹⁵⁴

Wanneer blijkt dat een partij of beide partijen gedwongen is/zijn tot het aangaan van het huwelijk, dan kan degene op grond van de Marriage Act het huwelijk nietig verklaren. Een andere optie is dat een echtgenoot een verzoek kan indienen om te gaan scheiden, wanneer er sprake is van een gedwongen huwelijk.¹⁵⁵

¹⁴⁹ The General Civil Penal Code, section 222.

¹⁵⁰ Renewed initiative against forced marriage 2002, p. 42.

¹⁵¹ The Marriage Act, section 1b. Zie ook actieplan 2013-2016 p. 10.

¹⁵² The Marriage Act, section 1a.

¹⁵³ The Marriage Act, section 1a.

¹⁵⁴ The Marriage Act, section 18a

¹⁵⁵ The Marriage Act, section 23. Zie ook het actieplan 2013-2016, p. 10.

4.2.2 Betrokken partijen

Het Directoraat van Integratie en Diversiteit (hierna: IMDI) is de verantwoordelijke instantie voor het nemen van maatregelen tegen huwelijksdwang in Noorwegen. Het IMDI is ook de instantie die het begrip huwelijksdwang onder heeft gebracht in de migratieproblematiek.¹⁵⁶ Het Expert Team is een andere betrokken partij die actief is in de strijd tegen huwelijksdwang. Het Expert Team heeft een centrale en nationale rol. Zo regelen zij zaken voor de capaciteit, bouw en coördinatie in de publieke sector. Het Expert Team is een onderdeel van de openbare dienst en is daarnaast een adviesorgaan op nationaal niveau voor ondersteunde diensten.¹⁵⁷ Het Expert Team is ook het aanspreekpunt voor het ministerie van Buitenlandse Zaken als er sprake is van een gedwongen huwelijk of genitale verminking en personen terug moeten keren uit het buitenland. Het Expert Team regelt samen met Buitenlandse Zaken wat de beste coördinatie hiervoor is en welke instanties een rol kunnen spelen, afhankelijk van de situatie. Het Expert Team is gespecialiseerd in gedwongen huwelijken, genitale verminkingen bij vrouwen en eengerelateerd geweld. In de genoemde gevallen biedt het Expert Team advies en hulp, daarnaast kunnen burgers met vragen over gedwongen huwelijken, verminking bij vrouwen of eengerelateerd geweld terecht bij het Expert Team. Het Expert Team beschikt over een groot netwerk, waardoor zij burgers ook kunnen helpen om in contact te komen met de juiste openbare dienst.¹⁵⁸

Niet alleen bovengenoemde partijen zijn betrokken bij het tegengaan van huwelijksdwang. Zo zijn scholen ook een belangrijke partij bij het tegengaan van huwelijksdwang. De Noorse gemeentelijke en provinciale overheden hebben de taak om een plan op te stellen voor scholen die te maken hebben met het feit dat een leerling na de vakantie niet meer terugkeert naar school. De gemeentelijke en provinciale overheden hebben de taak om scholen ervan bewust te maken dat de kans bestaat dat leerlingen gedwongen worden om te trouwen tijdens de (grote) vakantie en dat dit een reden kan zijn dat de leerling zich niet meer vertoont op school.¹⁵⁹ Jaarlijks worden scholen geïnformeerd door het ministerie van Onderwijs en Onderzoek, zodat scholen voorbereid zijn en weten hoe zij om moeten gaan wanneer er zaken, zoals een gedwongen huwelijk, voorkomen. Verder kan ook het zogeheten 'Minority Counsellor' worden ingezet. Het Minority Counsellor houdt in dat adviseurs bemiddelen tussen ouder en kind om zo een gedwongen huwelijk te voorkomen.¹⁶⁰ Deze bemiddeling zorgt ervoor dat er een bijdrage wordt geleverd om extreme controle, die leidt tot beperkingen van de vrijheid van jongeren, gedwongen huwelijken en genitale verminken van vrouwen, te voorkomen. Daarnaast bevordert deze bemiddeling de positieve groei kansen voor kinderen en jongeren. Verder zijn, naast scholen, ook NGO's betrokken bij het tegengaan van huwelijksdwang. Een bekende NGO in Noorwegen is de Self-help for immigrant and Refugees (hierna: SEIF). In 1986 is SEIF opgericht, SEIF richt zich voornamelijk op de rechten van immigranten en vluchtelingen. Daarnaast krijgen zij veelvuldig te maken met cliënten die slachtoffer zijn van eengerelateerd geweld en gedwongen huwelijken. Het probleem van eengerelateerd geweld en gedwongen geweld is door SEIF op de Noorse agenda gezet en daarnaast verrichten zij nog steeds praktijkgericht onderzoek om gedwongen huwelijken tegen te gaan. Het Noorse Rode Kruis is een andere NGO. Zij richten zich voornamelijk op het runnen van 'The forced marriage hotline'. In 2000 is The forced marriage hotline in Noorwegen ingesteld. De taak van The forced marriage hotline is het adviseren en begeleiden in zaken die betrekking hebben op het gedwongen

¹⁵⁶ Sabbe 2011, p. 3.

¹⁵⁷ <<http://www.imdi.no/Tvangsekteskap1/for-deg-som-jobber-i-hjelpeapparatet/#minoritetsrådgivere>>, laatst bezocht op 25 september 2014

¹⁵⁸ <<http://www.imdi.no/Tvangsekteskap1/for-deg-som-jobber-i-hjelpeapparatet/#minoritetsrådgivere>>, laatst bezocht op 25 september 2014

¹⁵⁹ Actieplan 2008-2011, p. 31

¹⁶⁰ <<http://www.imdi.no/Tvangsekteskap1/for-deg-som-jobber-i-hjelpeapparatet/#minoritetsrådgivere>>, laatst bezocht op 26 september 2014

huwelijk. Daarnaast bieden zij ook de benodigde informatie over de Noorse wetgeving omtrent het huwelijk, en kunnen personen er ook terecht met vragen over zelfhulpgroepen, individuele gesprekken of het opbouwen van een netwerk.¹⁶¹ De Human Right Service (hierna HRS) en de MiRa Resource Centre voor vluchtelingen en vrouwelijke immigranten zijn andere NGO's, die betrokken zijn bij het tegengaan van huwelijksdwang. Door het verspreiden van folders, boekjes of brochures met informatie over dwanghuwelijken en het houden van lezingen, seminars, cursussen en thema avonden gaan zij de strijd aan met huwelijksdwang.¹⁶²

¹⁶¹ <http://seifnorge.files.wordpress.com/2013/01/daphne-analyse-endelig-utkast.pdf>, laatst bezocht op 14 september 2014. Zie ook actieplan 2008-2011, p. 34.

¹⁶² Actieplan 2008-2011, p. 34.

Hoofdstuk 5 Conclusies

5.1 Inleiding

In deze scriptie staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *Wat is de rechtspositie van cliënten van stichting Kezban met betrekking tot een gedwongen huwelijk en hoe kan stichting Kezban haar cliënten hierin bijstaan?*

In eerste instantie hebben vrouwen het recht om te huwen wanneer zij de huwbare leeftijd hebben bereikt. Dit betreft een klassiek grondrecht wat ook is opgenomen in verschillende mensenrechtenverdragen. De overheid heeft op grond van het bovenstaande een positieve verplichting jegens haar burgers, om ervoor te zorgen dat het recht om te huwen in alle vrijheid kan worden uitgeoefend. De intentie van dit onderzoek was om gedwongen huwelijken tegen te gaan en te bestrijden.

5.2 Algemene conclusie ten aanzien van de centrale vraag

Aan de hand van de conclusies kan wel degelijk een antwoord worden gegeven op de centrale vraag inzake de rechtspositie van cliënten van stichting Kezban op grond van de huidige en toekomstige wetgeving in Nederland op het gebied van een gedwongen huwelijk en hoe stichting Kezban haar cliënten hierin kan bijstaan.

Bij het beantwoorden van de eerste deelvraag: 'Wat is een gedwongen huwelijk?' en de tweede deelvraag: 'Wat is het juridisch kader omtrent een gedwongen huwelijk?' is er gezocht naar een aanvaardbare definitie van het begrip huwelijksdwang. Daarnaast is er ook gekeken of er een kader is gesteld om zo helder te krijgen welke vormen onder gedwongen huwelijken vallen. Op grond van artikel 1:71 BW kan een huwelijk nietig worden verklaard wanneer het huwelijk gesloten is onder een "onrechtmatige ernstige bedreiging". Uit het onderzoek is gebleken dat een onrechtmatige ernstige bedreiging moeilijk te bewijzen is en dat deze dan ook niet snel wordt aangenomen. De jurisprudentie waaruit blijkt dat een huwelijk op grond van artikel 1:71 BW nietig kan worden verklaard, is dan ook in beperkte mate te vinden. Ondanks de huidige maatregelen, komt huwelijksdwang in Nederland nog steeds voor. Er zijn geen duidelijke statistieken te vinden over huwelijksdwang. Het aantal wordt geschat op een paar honderd gevallen per jaar. Slachtoffers van huwelijksdwang worden geschaad in hun rechtspositie. Zelfstandige beslissingen over hun eigen lichaam en de keuze voor een eventuele huwelijkspartner worden hun ontnomen. Bij het helder krijgen van de definitie van het begrip huwelijksdwang kan geconcludeerd worden dat een belangrijk element in het begrip huwelijksdwang de 'dwang' is. Er moet sprake zijn van dwang. De dwang zit hem vooral in feit dat slachtoffers worden gedwongen om in het huwelijk te treden. Eén of beide echtgenoten hebben niet de vrijwillige keuze om toestemming voor het huwelijk te geven.

De bovengenoemde elementen zijn zowel terug te zien in de nationale wetgeving als in de internationale wetgeving. De huidige Nederlandse wetgeving bestrijdt huwelijksdwang aan de hand van het personen-en familierecht en het strafrecht. De huidige wetgeving biedt dan ook aan de hand van de volgende mogelijkheden om huwelijksdwang te bestrijden: de stuiting, de nietigverklaring, de niet-erkenning en de strafrechtelijke vervolging. Internationale wetgeving bestrijdt huwelijksdwang aan de hand van verdragen zoals het EVRM, IVPB en het VN-Vrouwenverdrag etc.

In 2012 is het wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang ingediend. De gedachte hierachter was het verder aan banden leggen van het begrip huwelijksdwang en daarnaast de erkenning van het in het buitenland gesloten huwelijk verder te beperken. In het voorstel worden de mogelijkheden die er zijn om huwelijksdwang te voorkomen en tegen te gaan verruimd. Zo is er een voorstel ingediend om een huwelijk tussen neef en nicht in derde of

vierde graad te beletten. Verder wordt de stuiting specifiek toepasbaar op het gedwongen huwelijk. Daarnaast wordt de bevoegdheid van het OM om het huwelijk te stuiten, verruimd. De verruiming van de bevoegdheid van het OM wordt verder verlengd naar de nietigverklaring.

De gronden waarop een beroep kan worden gedaan op de nietigverklaring zoals beschreven in art 1:71 BW wordt verruimd. Tot slot wordt er ook een wijziging doorgevoerd die betrekking heeft op de beperking van de erkenning van het in het buitenland gesloten huwelijk.

De beperking van de erkenning van het in het buitenland gesloten huwelijk, is de laatste wijziging die betrekking heeft op het gedwongen huwelijk. De wijziging houdt in dat de erkenning van het polygame huwelijk, het kindhuwelijk en het gedwongen huwelijk niet meer mogelijk is.

De wet- en regelgeving van het VK en Noorwegen omtrent het dwanghuwelijk zijn bestudeerd. Conclusie is dat er pas sprake is van een dwanghuwelijk, wanneer iemand niet met het huwelijk heeft ingestemd, maar toch in het huwelijk treedt. Daarnaast is er in beide landen een duidelijk verschil tussen het gedwongen huwelijk en het gearrangeerde huwelijk. Het gedwongen huwelijk in het VK wordt bestreden aan de hand van het civiele recht, het strafrecht en het migratierecht. Het opleggen van een FMPO is een van de belangrijkste maatregelen in het VK om huwelijksdwang tegen te gaan. Door het opleggen van een FMPO kan de vader worden verplicht om de reispapieren van zijn dochter in te leveren of hij kan worden verplicht om de verblijfplaats van zijn dochter bekend te maken. Daarnaast is er een speciaal team opgericht door het VK om huwelijksdwang tegen te gaan. Dit team, genaamd het FMU, houdt zich voornamelijk bezig met het tegengaan van huwelijksdwang door middel van informatieverschaffing. Daarnaast wordt er advies en ondersteuning aan slachtoffers geboden, doordat het FMU een openbare hulp- en advieslijn heeft opgericht. Naast het FMU spelen andere partijen ook een bepalende rol bij het tegengaan van huwelijksdwang. Deze partijen zijn voornamelijk NGO's zoals het SBS.

In 2003 heeft Noorwegen als een van de weinige landen een specifieke strafbaarstelling ingevoerd voor het dwanghuwelijk. Daarnaast wordt huwelijksdwang niet alleen bestreden aan de hand van het strafrecht. Er zijn namelijk ook verschillende actieplannen die als doelstelling hebben om huwelijksdwang tegen te gaan. Verder regelt the Marriage meerdere zaken omtrent het tegengaan van huwelijksdwang. Bovendien heeft Noorwegen ook een team opgericht voor het tegengaan van huwelijksdwang. Wanneer er sprake is van personen die terug moeten keren uit het buitenland, van genitale verminking, het gedwongen huwelijk of andere vormen van eer gerelateerd geweld, dan kan het ministerie van Buitenlandse Zaken advies vragen aan het Expert Team.

Er kan geconcludeerd worden dat dwanghuwelijken op dit moment voornamelijk wordt tegengegaan door middel van wetgeving. Ondanks de huidige maatregelen komt huwelijksdwang nog steeds voor. Het wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang zorgt voor een verruiming van maatregelen, de wettelijke mogelijkheden zijn ook uitgebreider. Daarnaast is ook gebleken dat het OM de voornaamste partij is die huwelijksdwang bestrijdt. Naar mijn mening zouden er meer partijen betrokken moeten worden om huwelijksdwang tegen te gaan. Stichting Kezban is een van die partijen die veel kennis en (praktijk)ervaring heeft met slachtoffers van dwanghuwelijken. Huwelijksdwang kan namelijk ook door middel van sociale initiatieven worden bestreden. Deze sociale initiatieven zijn mijns inziens net zo belangrijk als wetgeving die wordt opgesteld om dwanghuwelijken tegen te gaan. Verder kunnen ook andere NGO's, het onderwijs, de gezondheidszorg en de ambtenaar van de burgerlijke stand een bijdrage leveren bij het tegengaan van huwelijksdwang. Personen die werken in de bovengenoemde branches, kunnen namelijk te maken krijgen met slachtoffers

van huwelijksdwang. Deze organisaties kunnen door middel van het verschaffen van informatie over huwelijksdwang en het eventuele doorverwijzen van slachtoffers naar de juiste instanties, van onschatbare waarde zijn. Bovendien zijn zo meer personen op de hoogte van hun rechten en mogelijkheden omtrent het sluiten van een huwelijk en indien nodig kunnen zij dan ook aan de juiste instantie hulp vragen. Op deze manier kan huwelijksdwang zowel juridisch als sociaal worden bestreden. Er zijn in Nederland weinig harde cijfers bekend op het gebied van dwanghuwelijken. Daarnaast ontbreekt er rechtspraak van bijvoorbeeld de hoogste rechters zoals het hof voor de Rechten van de mens op het gebied van wanneer er nou duidelijk sprake is van een dwanghuwelijk. Op grond hiervan kan geconcludeerd worden dat er weinig personen zijn die daadwerkelijk melden dat zij slachtoffer zijn van een dwanghuwelijk. Het doorvoeren van bepaalde wetwijzigingen zal de meldingsbereidheid niet vergroten. Hierdoor zullen slachtoffers opnieuw geen hulp zoeken. Daarnaast wordt het ook voor het OM lastiger te beoordelen of er in dergelijke situaties waarin wel aangifte wordt gedaan, sprake is van dwang. Daarnaast is het naar mijn mening ook niet uitgesloten dat het OM niet alle informatie kan verschaffen, omdat een dwanghuwelijk zich voornamelijk in de familiesfeer afspeelt en hier lastig bewijsmateriaal is te verkrijgen. Dit probleem kan worden voorkomen op grond van de onduidelijke scheidslijn tussen toegestane bemoeienis en ongeoorloofde dwang.

6 Aanbevelingen

6.1 Inleiding

In deze paragraaf worden aanbevelingen gedaan, die naar mijn mening noodzakelijk zijn om huwelijksdwang te bestrijden.

6.2 Sociale initiatieven

Het fenomeen huwelijksdwang komt voor in Nederland en zolang dit het geval is, dient er alles aan te worden gedaan om dit tegen te gaan. Het bestrijden van huwelijksdwang ligt zowel in het voorkomen ervan als in het bestrijden in een later stadium. Naast sociale wetgeving zijn ook sociale initiatieven van belang om het fenomeen huwelijksdwang aan te pakken. De kern van het probleem huwelijksdwang los je niet alleen op met wetgeving. Er zijn meerdere factoren die spelen bij een dwanghuwelijk. Zo moet er per situatie gekeken worden naar achtergrond en cultuur. De vraag waarom er huwelijksdwang wordt toegepast, kan ook per gezin, cultuur, achtergrond of situatie anders zijn. Door middel van het bundelen van krachten en kennis van zowel de overheid als van het onderwijs, NGO'S, de gezondheidszorg en de ambtenaar van de burgerlijke stand kunnen er preventieve maatregelen worden opgesteld die een bijdrage leveren aan het voorkomen van huwelijksdwang.

Door het samenbrengen van de bovengenoemde partijen, kunnen deze gezamenlijk het fenomeen huwelijksdwang tegengaan. Voordeel hiervan is dat huwelijksdwang op deze manier zowel juridisch als sociaal/cultureel wordt aangepakt. Daarnaast kunnen deze partijen samen een eenduidig stappenplan maken voor zowel hulpverleners als voor slachtoffers en deze dan verspreiden. Dit zou een preventiemaatregel kunnen zijn. Daarnaast is het geven van informatie over huwelijksdwang, informatie over het tegengaan van huwelijksdwang en informatie over instanties een belangrijk preventie middel dat kan bijdragen aan het denkbeeld over huwelijksdwang in bepaalde culturen. Verder hebben scholen ook een belangrijke rol in het tegengaan van dwanghuwelijken. Door aandacht te geven aan dwanghuwelijken in de lessen, raken jongeren op de hoogte van hun rechten omtrent het aangaan van een huwelijk. Daarnaast wordt de problematiek ook bespreekbaar gemaakt en wordt de drempel om een dwanghuwelijk al dan niet in de toekomst aan te geven, verlaagd. Verder zou stichting Kezban in samenwerking met andere partijen, zoals

Movisie en de overheid, gebruik kunnen maken van social media om huwelijksdwang preventief te voorkomen. Zo kunnen slachtoffers makkelijker worden bereikt en kunnen er op deze manier ook ervaringen worden uitgewisseld. Jongeren raken hierdoor beter op de hoogte van hun rechten en mogelijkheden over het sluiten van een huwelijk. Daarnaast weten ze ook waar ze eventueel naar toe kunnen wanneer zij vragen hebben op het gebied van een dwanghuwelijk.

6.3 Cijfers

Huwelijksdwang moet op een daadkrachtige manier worden aangepakt. Eerst zal er duidelijkheid moeten komen over het aantal gevallen van huwelijksdwang in Nederland. Op dit moment wordt ervan uitgegaan dat het gaat om ongeveer honderd gevallen per jaar. Daarnaast zijn er geen duidelijke cijfers die betrekking hebben op het feit dat er vaker sprake is van dwang bij neef-nichthuwelijken, dan bij huwelijken zonder bloedverwantschap. Mijns inziens is het belangrijk om duidelijkheid te krijgen in de cijfers op het gebied van dwanghuwelijken. Aan de hand van cijfers kan er namelijk om de zoveel tijd geëvalueerd worden. Daarnaast zullen de cijfers die worden gebruikt ook verantwoord moeten worden en zal er ook rekening moeten worden gehouden met het feit dat een aantal dwanghuwelijken nooit bekend wordt. Wanneer er een duidelijker beeld komt van dwanghuwelijken kan er door de cijfers ook worden gekeken in welke culturen dwanghuwelijken het meeste voorkomen. Ook wordt er meer duidelijkheid geschept over de leeftijd waarop personen gedwongen worden om te trouwen. Daarnaast kan er ook een onderscheid worden gemaakt tussen de aantallen vrouwen en mannen. Door te onderzoeken hoeveel gevallen er zijn van dwanghuwelijken, kunnen er passende maatregelen worden genomen om dwanghuwelijken te bestrijden. Zo wordt de maatregel dusdanig gecreëerd dat hij van toepassing is op de specifieke doelgroep, waardoor het effect van die maatregel ook groter is. De aanbeveling is dan ook om specifiek onderzoek te doen naar het aantal gevallen van dwanghuwelijken en neef-nichthuwelijken. Dit kan aan de hand van een nieuw wetsvoorstel waarin wordt verzocht om huwelijkskandidaten te verplichten om informatie te verschaffen over het feit of ze neef en nicht zijn. Aan de hand van deze informatie kan de ambtenaar van de burgerlijke stand toetsen of beiden vrijwillig instemmen met het huwelijk. Mocht er later blijken dat er sprake is geweest van een dwanghuwelijk, dan kan aan de hand van deze gegevens duidelijkheid komen over het aantal dwanghuwelijken waarbij de partners neef en nicht zijn.

6.4 Centraal meldpunt/Speciaal team

Om huwelijksdwang tegen te gaan, hebben zowel het VK als Noorwegen een speciaal team opgericht. Doordat alle informatie en hulpverlening zich op een punt bevinden, is het voor burgers in een oogopslag duidelijk waar zij met hun vragen of problemen op het gebied van huwelijksdwang terecht kunnen. In Nederland is er geen speciaal team of een centraal meldpunt waar burgers of slachtoffers terecht kunnen. Om deze reden wordt dan ook aanbevolen dat er ook in Nederland een speciaal team wordt opgericht om huwelijksdwang tegen te gaan. Hierdoor kan stichting Kezban zijn informatie en kennis bundelen met krachten van andere instanties zoals de overheid, het OM, het advies- en meldpunt kindermishandeling (hierna AMK), de gezondheidszorg, de ambtenaar van de burgerlijke stand, het Steunpunt huiselijk geweld (hierna SHG) en NGO's om huwelijksdwang tegen te gaan. Het speciale team dat wordt opgericht, zal dan onderdeel zijn van het huidige meldpunt van het AMK/SHG. Hierdoor wordt er een specialisme gecreëerd op het gebied van huwelijksdwang. De aanbeveling is dan ook om alle bovengenoemde organisaties de krachten te laten bundelen om zo een centrale meld en hulplijn te creëren met daaronder ook een expert team waar zowel burgers, slachtoffers maar ook eventueel hulpverleners om advies kunnen vragen omtrent huwelijksdwang.

6.5 Verklaring onder ede bij de ambtenaar van de burgerlijke stand

Het verbod op het neef-nichthuwelijk is in het wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang opgenomen. Wanneer beide echtgenoten onder ede bij de ambtenaar van de burgerlijke stand verklaren dat zij vrijelijk hun toestemming geven tot het aangaan van het huwelijk, dan zal het verbod komen te vervallen. Het kabinet gaat ervan uit dat er bij neef-nichthuwelijken vaker sprake is van een gedwongen huwelijk dan bij een huwelijk zonder bloedverwantschap. Het kabinet dat dit huwelijksbeletsel heeft ingevoerd, denkt namelijk dat de echtgenoten bij een neef-nichthuwelijk onder druk worden gezet door de familie of sociale omgeving en dat er daarom vaker sprake is van dwang. Het huwelijksbeletsel staat naar mijn mening op gespannen voet met artikel 14 EVRM en art 1 Grondwet. Waarom is het huwelijksbeletsel alleen van toepassing op huwelijkspartners die een bloedverwantschap in de derde of vierde graad hebben? Waarom zouden niet alle huwelijkspartners onder ede moeten verklaren dat zij vrijelijk toestemming geven tot het aangaan van een huwelijk? Naar mijn mening zal het wetsvoorstel op dit punt moeten worden aangepast. Zo zouden alle huwelijkspartners een verklaring onder ede moeten afleggen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, om zo ook het verbod van discriminatie van artikel 14 EVRM en art 1 Grondwet te respecteren. Feit is dat niet alleen neef-nicht huwelijken onder het gedwongen huwelijk vallen, er zijn namelijk ook andere vormen van gedwongen huwelijken. Doordat er een beëdigde verklaring dient te worden opgenomen voor alle huwelijken, kunnen alle vormen van gedwongen huwelijken worden aangepakt. Daarnaast is er sprake van een extra sterke prikkel om de waarheid te zeggen als een verklaring onder ede wordt afgegeven bij de ambtenaar van de burgerlijke stand. Voor beide echtgenoten kan deze verklaring onder ede als een reflectiemoment worden gezien, om bij zichzelf na te denken of er wel daadwerkelijk sprake is van vrije wil. Daarnaast lijkt het me ook belangrijk dat beide echtgenoten hun verklaring ieder apart indienen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand. Wanneer iemand onder dwang staat om in het huwelijk te treden, kan degene gemakkelijker aan de ambtenaar van de burgerlijke stand kenbaar maken dat er sprake is van een gedwongen huwelijk. Bovendien wordt er ook een aanbeveling gedaan om de ambtenaren van de burgerlijke stand te scholen, om zo bewuster te worden van signalen van dwanghuwelijken. Wanneer de ambtenaar van de burgerlijke stand bij een persoon twijfelt, dan kan hij eventueel de juiste vervolg instantie inschakelen om het huwelijk niet te laten voltrekken.

6.6 Aanvulling artikel 1:51 BW

De gronden van de stuiting zoals deze vermeld staan in artikel 1:50 BW worden in het wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang verruimd. Tussen 'gaan' en 'dan wel' in artikel 1:50 BW wordt een zinsnede ingevoegd. Deze zinsnede die het artikel verruimt, luidt: 'of wanneer partijen niet beiden hun vrije toestemming tot het huwelijk zullen geven'. De mogelijkheid om een huwelijk te stuiten wordt hierbij verruimd. Artikel 1:51 lid 1 BW blijft echter onveranderd. Het artikel beschrijft de personen die bevoegd zijn om een huwelijk te stuiten. De personen die bevoegd zijn om het huwelijk te stuiten op grond van artikel 1:51 lid 1 BW zijn: 'Bevoegd tot stuiting, wanneer partijen niet de vereisten in zich verenigen om een huwelijk aan te gaan, zijnde bloedverwanten in de rechte lijn, broeders, zusters, voogden en curatoren van een der aanstaande echtgenoten.' Omdat artikel 1:51 lid 1 BW ongewijzigd blijft in het wetsvoorstel, zijn de bevoegde personen in artikel 1:50 BW niet bevoegd om het huwelijk te stuiten wanneer partijen niet beiden hun vrije toestemming tot het aangaan van het huwelijk hebben gegeven. Dit artikel moet naar mijn mening gewijzigd worden, omdat anders geen van de bevoegde partijen een succesvol beroep kan doen op de verruiming van deze rechtsgrond. In artikel 1:53 lid 2 BW komt de bevoegdheid van het OM te staan. Het OM wordt dan bevoegd om het huwelijk te stuiten, indien er genoegzaam is gebleken dat een van de aanstaande echtgenoten onder dwang het huwelijk moet aangaan. Artikel 1:51 lid 1 BW zou er naar mijn mening zo uit komen te zien: *'Bevoegd tot stuiting, wanneer partijen niet de*

vereisten in zich verenigen om een huwelijk aan te gaan of wanneer partijen niet beiden hun vrije toestemming tot het huwelijk zullen geven, zijn bloedverwanten in de rechte lijn, broeders, zusters, voogden en curatoren van een der aanstaande echtgenoten.'

Literatuurlijst

Literatuur

Braun 2012

S.C. Braun, 'Gevangen in het huwelijk', Tijdschrift voor Familie en Jeugdrecht 2012, nr. 71.

Bartels, Storms & Koning 2012

E. Bartels, o. Storms & M. de Koning, 'Huwelijksdwang- migratie, discriminatie en symboolwetgeving', Gender, Kinship & Marriage Issues 2012.

Bredal 2010

Bredal, 'Patriarchal violence or uncontrolled immigration', KILDEN Information Centre for Gender Research in Norway 2010.

Clark & Richards 2008

B. Clark & C. Richards, 'The prevention and prohibition of forced marriage – a comparative approach', International and Comparative Law Quarterly 2008.

Haenen 2011

I.E.M.M. Haenen, 'De strafbaarstelling van gedwongen huwelijken onder internationaal strafrecht: de rechtspraak van het Sierra Leone-tribunaal als bron voor inspiratie voor rechtsvorming elders ter wereld', DD 2011/41.

Kool 2012

R.S.B Kool, 'Drassige grondslagen voor strafbaarstelling. Het wetsvoorstel ter verruiming van de strafrechtelijke aanpak van huwelijksdwang', DD 2012/2.

Medaer & Hert 2011

V. Medaer & P. de Hert, 'Het Sierra Leone-tribunaal beëindigt zijn werkzaamheden: een terugblik en bespreking van zijn rechtspraak', Wereldbeeld 2011 Jaargang 35, nr. 157.

M.J.A van Mourik 2009

M.J.A van Mourik, Personen en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht, Deventer: Kluwer 2009.

Philips & Dustin 2004

A. Philips & M. Dustin, 'UK Initiatives on Forced Marriage: Regulation, Dialogue and Exit', Political Studies 2004, vol. 52.

Pettersson

J.E. Pettersson, S. Larsson De Biografie, 2010.

Rude-Antoine 2005

E. Rude-Antoine, Forced marriages in Council of Europe member states: a comparative study of legislation and political initiatives, comparison of law and political actions, Strasbourg, Council of Europe, Directorate General of Human Rights, 2005.

Sabbe 2011

A. Sabbe, 'Implicaties van beleid in Europa op gedwongen huwelijken', Tijdschrift voor Genderstudies 2011, nr. 1.

Swennen 2012

F. Swennen, 'Liever Paria dan Sharia?', Tijdschrift voor Familie en Jeugdrecht 2012, nr. 61.

Vlaardingerbroek 2011

P. Vlaardingerbroek e.a., Het hedendaagse personen en familierecht, Deventer: Kluwer 2011.

Vlaardingerbroek, GS Personen en familierecht

P. Vlaardingerbroek, in: Groene Serie Personen en familierecht, Deventer: Kluwer 2010.

Vlas 2011

P. Vlas, Hoofdpijnen Boek 10 BW, Den Haag: SDU Uitgevers, 2011

Artikelen**Boele-Woelki 2012**

R.S.D. Boele-Woelki, Internationaal privaatrecht, in KwartaalSignaal 120 6729, Ars Aequi, september 2012.

Brau 2012

Mr. S.C. Brau, 'Gevangen in het huwelijk', in: Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht, FJR 2012/71.

Kok e.a. 2013

J. Kok en G. Cardol, 'Wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang ingediend bij Tweede Kamer', 19 februari 2013.

Rapporten**Bartels & Storms**

E. Bartels & O. Storms, 'De keuze van een huwelijkspartner. Een studie naar partnerkeuze onder groepen Amsterdammers', Amsterdam 2008.

Cornelissens, Kuppens & Ferwerda

Cornelissens, J. Kuppens & H. Ferwerda, 'Huwelijksdwang een verbintenis voor het leven?', Den Haag: WODC 2009.

Eindrapportage Verkennergroep

'Eindrapportage Verkennergroep: Versterking aanpak huwelijksdwang en achterlating', 7 juni 2013.

Home Office

A Choice by right. The report of the working group on forced marriage, Home Office 2002.

Home Office

A Wrong not a Right. Summary of responses to the consultation on the criminalisation of forced marriage, Home Office 2006.

Home Office

Forced Marriage a survivors handbook, Home Office 2013.

PvdA

Huwelijksdwang en achterlating, PvdA plan van aanpak, Den Haag 2009

Movisie 2011

Movisie. Factsheets Huwelijksdwang: informatie voor professionals, Utrecht: Movisie 2011.

Ratia & Walter

E. Ratia & A. Walter, 'Internationale verkenning gedwongen huwelijken', Den Haag: WODC 2009.

Wet en regelgeving

Algemene vergadering van de Verenigde Naties

Resolutie 843 (1X) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties 17 december 1954
Vienna Declaration and Programme of Action van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties 25 juni 1993
Declaration on the Elimination of Violence against Woman van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, 20 december 1993.

Europees Parlement

Resolutie 1468 van het Europees Parlement (5 oktober 2005) , RES 1468 (2005).
Resolutie 2004/2220 van het Europees Parlement, 2 februari 2006, C 288 e/67.

Kamerstukken

Kamerstukken II 2012/13, 33488, 1-3.
Kamerstukken II 2012/13, 33488, 3 (MvT).
Kamerstukken II 2012/13, 33488, 5.

Raad van State inzake het Wetsvoorstel Tegengaan Huwelijksdwang, 22 mei 2012

Regeerakkoorden

Bruggen Slaan

Regeerakkoord PvdA-VVD, 'Bruggen Slaan', 2012.
Vrijheid en Verantwoordelijkheid

Vrijheid en Verantwoordelijkheid

Regeerakkoord CDA-VVD, 'Vrijheid en Verantwoordelijkheid', 2010.

Actieplannen

Actieplan 2013-2016,

Action Plan against forced marriage, female genital mutilation and severe restrictions on young people's freedom', Noorwegen: Ministry of Children, Equality and Social Inclusion 2013-2016.

Actieplan 2008-2011

Action Plan against Forced Marriage, Noorwegen: Ministry of Children and Equality 2008-2011.

Renewed initiative against forced marriage 2002

Renewed initiative against forced marriage, Noorwegen: Ministry of Children and Family Affairs 2002.

Jurisprudentie

Bijzonder Hof van Sierra Leone

Prosecutor v Brima, Kamara and Kanu, Case No SCSL-2004-16-T, 20 juni 2007.

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EHRM 8 december 2009, appl.nr. 49151/07, NJ 2010/575, m.nt. E.A. Alkema (Muñoz Diaz / Spanje)

Hoge Raad

HR 16 oktober 1998, LJN ZC2746.

Rechtbank

Rb. Rotterdam (vzr.) 8 december 2010, LJN BP8396

Rb. 's-Gravenhage (vzr.) 8 juni 2012, 418988/KG ZA 12-489

Internet

Europa-nu, te vinden via

<http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union>

Forced Marriage op facebook, te vinden via

<<https://www.facebook.com/forcedmarriage>>.

Femmes For Freedom, te vinden via

<<http://www.femmesforfreedom.com/over-ons/doelstelling/>>.

<<http://www.femmesforfreedom.com/themas/huwelijkse-gevangenschap/>>.

GOV, te vinden via,

<<https://www.gov.uk/forced-marriage>>.

IMDI, te vinden via

<<http://www.imdi.no/Tvangsekteskap1/for-deg-som-jobber-i-hjelpeapparatet/#minoritetsrådgivere>>.